

# Riktlinjer ekonomiskt bistånd

## Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	1
1 RIKTLINJERNAS SYFTE OCH TILLÄMPNING.....	6
1.1 UTGÅNGSPUNKTER FÖR ARBETET.....	6
1.2 BARNPERSPEKTIV.....	7
1.3 KVINNOFRIDSPERSPEKTIV OCH VÅLD I NÄRA RELATIONER.....	7
1.4 PRINCIPER FÖR HANDLÄGGNINGEN.....	9
1.5 LAGSTIFTNING MM. ....	9
2 ALLMÄNT OM UPPDRAGET.....	11
2.1 PRÖVNING AV RÄTTEN TILL EKONOMISKT BISTÅND.....	11
2.2 HJÄLP TILL SJÄLVFÖRSÖRJNING.....	11
2.2.1 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd.....	12
2.2.2 Avslag på ansökan om försörjningsstöd.....	12
2.3 FÖREBYGGA FELAKTIGA UTBETALNINGAR.....	12
2.3.1 Bidragsbrott.....	13
3 FÖRSÖRJNINGSSTÖD.....	14
3.1 RIKSNORM.....	14
3.2 SÄRSKILDA SKÄL TILL ATT BERÄKNA KOSTNADER TILL EN HÖGRE NIVÅ.....	15
3.2.1 Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar.....	16
3.2.2 Merkostnader för umgänge med barn.....	16
3.3 SÄRSKILDA SKÄL TILL ATT BERÄKNA KOSTNADER TILL EN LÄGRE NIVÅ.....	17
3.4 ÖVRIGT FÖRSÖRJNINGSSTÖD- I FÖREKOMMANDE FALL OCH TILL SKÄLIG KOSTNAD.....	17
3.4.1 Boende.....	17
3.4.2 Hushållsel.....	17
3.4.3 Hemförsäkring.....	18
3.4.4 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa.....	18
3.4.5 Arbetsresor.....	18
3.4.6 Övriga resor.....	18
3.5 BOENDEKOSTNADER.....	19
3.5.1 Hyresrätt.....	20
3.5.2 Bostadsrätt eller fastighet.....	20
3.5.3 Andrahandsboende och hyra av fastighet.....	21
3.5.4 Inneboenderum.....	21
3.5.5 Delad lägenhet.....	22
3.5.6 Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn.....	22
3.5.7 Övriga boendeformer.....	23
3.5.8 Byte till dyrare bostad.....	23
3.5.9 Tillfälligt boende.....	24



3.5.10 Skyddat boende .....	24
3.6 EKONOMISKT BISTÅND VID VISTELSE PÅ INSTITUTION/INACKORDERING/AKUT BOENDE.....	24
3.6.1 Kostnader i samband med egen bostad.....	25
3.6.2 Avgift vid sjukhusvård.....	25
3.7 NÖDPRÖVNING OCH AKUT BISTÅND.....	25
3.7.1 Övrigt reducerat försörjningsstöd .....	26
3.7.2 Personer som tillfälligt vistas i kommunen .....	26
3.8 BESLUT SOM LÖPER ÖVER FLERA MÅNADER .....	26
3.9 UTLANDSVISTELSE .....	27
<b>4 BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT .....</b>	<b>28</b>
4.1 AVGIFT TILL BOSTADSFÖRMEDELING .....	28
4.2 BEGRAVNINGSKOSTNAD .....	28
4.3 DISKMASKIN.....	29
4.4 FLYTTKOSTNADER.....	29
4.5 FÄRDTJÄNSTAVGIFT .....	29
4.6 FÖRSKOLEVERKSAMHET OCH SKOLBARNSOMSORG .....	29
4.7 GLASÖGON .....	30
4.8 HEMTJÄNSTAVGIFT.....	30
4.9 HEMUTRUSTNING .....	30
4.10 INTERNET .....	31
4.11 JULKLAPPPENG .....	31
4.12 JURIDISKA KOSTNADER OCH STÄMPELAVGIFTER .....	32
4.12.1 Advokatkostnader.....	32
4.12.2 Stämpelavgifter .....	32
4.13 KLÄDER OCH SKOR UTÖVER VAD SOM INGÅR I FÖRSÖRJNINGSTÖDET .....	32
4.13.1 Klädustrustning inför institutionsvistelse .....	32
4.13.2 Behov av särskilda kläder eller skor.....	32
4.14 LÄKARVÅRD OCH MEDICINKOSTNAD .....	33
4.15 MAGASINERINGSKOSTNAD .....	33
4.16 PSYKOTERAPIKOSTNADER MM.....	33
4.17 RESOR .....	33
4.17.1 Rekreativresor.....	33
4.17.2 Resa till begravning .....	34
4.17.3 Resor i samband med umgänge med barn .....	34
4.17.4 Skolkort – SL.....	34
4.18 SKULDER .....	35
4.18.1 Vid hyresskuld.....	35
4.19 SPÅDBARNSUTRUSTNING.....	36
4.20 TANDVÅRD.....	36
4.20.1 Akut tandvård.....	36
4.20.2 Nödvändig tandvård.....	37
4.20.3 Biståndsbedömning/ställningstagande.....	38
4.20.4 Beslut .....	38
4.20.5 Betalning.....	39
4.21 TEKNISKA HJÄLPMEDEL.....	39



4.22 TELEFONABONNEMANG.....	39
4.23 TVÄTTMASKIN.....	39
<b>5 OLIKA GRUPPERS RÄTT TILL EKONOMISKT BISTÅND .....</b>	<b>41</b>
5.1 BARN SOM LEVER I FAMILJER MED LÅNGVARIGT BISTÅNDSBEROENDE.....	41
5.2 ARBETSLÖSA .....	41
5.2.1 Unga arbetslösa.....	42
5.2.2 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning .....	42
5.2.3 Kommunalt vårdnadsbidrag .....	42
5.2.4 Arbetslösa med otillräcklig arbetslöshetskassa .....	43
5.2.5 Arbetslösa med sociala och medicinska problem .....	43
5.3 SJUKSKRIVNA .....	43
5.4 PERSONER MED BEROENDEPROBLEMATIK .....	43
5.5 PERSONER MED PSYKISK OHÄLSA .....	44
5.6 STUDERANDE.....	44
5.6.1 Svenska för invandrare, SFI.....	45
5.6.2 Studerande under studieuppehåll.....	45
5.6.3 Ungdomar under 21 år som går i skolan.....	45
5.7 PERSONER 65 ÅR OCH ÄLDRE.....	46
5.8 FÖRETAGARE ELLER PERSONER MED FRIA YRKEN.....	46
5.9 INSKRIVNA FÖR KRIMINALVÅRD ELLER RÄTTSPSYKIATRISK VÅRD .....	47
5.9.1 Hyreskostnad .....	48
5.9.2 Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. fotboja .....	48
5.9.3 Kontraktsvård .....	49
5.9.4 Samhällstjänst.....	49
5.10 UTLÄNDSKA MEDBORGARE .....	49
5.11 NYANLÄNDA INVANDRARE.....	50
5.11.1 Kommunernas ansvar .....	50
5.11.2 Arbetsförmedlingen.....	50
5.11.3 Tilläggsförmåner utöver etableringsersättning .....	51
5.11.4 Vissa får särskild dagersättning i "glappet" .....	52
5.11.5 Ersättning efter att etableringsplanen är slut .....	54
5.12 UTLÄNDSKA MEDBORGARE MED UPPEHÅLLSTILLSTÅND .....	54
5.13 UTLÄNDSKA MEDBORGARE UTAN UPPEHÅLLSTILLSTÅND .....	54
5.14 EU-MEDBORGARE .....	55
5.14.1 Allmän orientering.....	55
5.14.2 Registrering och ansökan om uppehållskort.....	56
5.14.3 Yrkesverksamma personer d.v.s. arbetstagare och egna företagare.....	57
5.14.4 Egen företagare .....	58
5.14.5 Arbetsökande.....	58
5.14.6 Icke yrkesverksamma personer .....	58
5.14.7 EU-medborgare rätt till bistånd.....	58
5.14.8 Tillfälligt vistas i Sverige .....	59
<b>6 ANVISNINGAR FÖR HANDLÄGGNING .....</b>	<b>60</b>
6.1 KONTAKT, INFORMATION OCH RÄTTSAKERHET .....	60



6.2 INFORMATION OCH FÖRFRÅGAN VID ANSÖKAN.....	61
6.3 ANSÖKAN .....	62
6.4 UTREDNING .....	63
6.5 DOKUMENTATION.....	65
6.5.1 Journalanteckningar.....	66
6.6 HANDLINGSPLAN OCH DELAKTIGHET .....	66
6.6.1 Delaktighet i utredning och rätten att yttra sig över den .....	66
6.6.2 Kommunikeringskrav vid beslut om avslag.....	67
6.7 BESLUT.....	67
6.7.1 Motivering av beslut .....	68
6.7.2 Underrättelse om beslut.....	68
6.7.3 Avslagsbeslut och överklagande .....	68
6.7.4 Överklagan.....	69
6.8 KONTROLLER.....	70
6.8.1 Identitet och vistelse.....	71
6.8.2 Inkomster .....	71
6.8.3 Tillgångar .....	72
6.8.4 Arbetslösa .....	72
6.9 INKOMSTBERÄKNING.....	73
6.9.1 Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet.....	73
6.9.2 Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet .....	75
6.9.3 Överskjutande inkomst från tidigare månader.....	75
6.9.4 Arbetsinkomst för skolungdomar .....	76
6.10 TILLGÅNGAR .....	76
6.10.1 Bil.....	76
6.10.2 Fritidshus .....	77
6.10.3 Bankmedel, aktier, obligationer.....	77
6.10.4 Bosparande .....	78
6.10.5 Pensionssparande .....	78
6.10.6 Barns inkomster och tillgångar.....	78
6.11 UTGIFTER .....	78
6.12 HUSHÅLLSTYPER .....	78
6.12.1 Sammanboende med hushållsgemenskap.....	78
6.12.2 Giftna men ej sammanboende .....	79
6.12.3 Gymnasiestuderande ungdom.....	79
6.12.4 Inneboende.....	79
6.12.5 Underårig som har bildat familj.....	80
6.12.6 Hushåll med underåriga barn.....	80
6.12.7 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna .....	80
6.13 UTBETALNINGSPERIOD OCH UTBETALNINGSSÄTT.....	80
6.13.1 Dagsbelopp .....	81
6.14 ÅTERKRAV AV FÖRSÖRJNINGSSTÖD.....	81
6.15 MISSTÄNKTBIDRAGSBROTT .....	81
<b>7 OFFENTLIGHET OCH SEKRETESS INOM SOCIALTJÄNSTEN.....</b>	<b>83</b>
7. 1 SEKRETESS INOM SOCIALTJÄNSTEN– 26 KAP 1 § OSL, 21 KAP 1 o 3 §§ OSL .....	83



7.2 OSÄKERHET OCH ÖVERKLAGAN – 6 KAP 7 OCH 8 §§ OSL.....	83
7.3 NÖDVÄNDIGT UTLÄMNANDE/UPPGIFTSSKYLDIGHET – 10 KAP 2 OCH 20 §§ OSL.....	84
<b>8 VISTELSEBEGREPPET .....</b>	<b>85</b>
8.1 ANSVARFÖRDELNING MELLAN KOMMUNER – 2 A KAP SOL .....	85
8.2 VISTELSEKOMMUNENS SKYLDIGHET ATT BISTÅ BOSÄTTNINGSKOMMUNEN .....	86
8.3 ANSÖKAN OM INSATSER I EN ANNAN KOMMUN.....	86
8.4 ÖVERFLYTTNING AV ÄRENDE .....	87
8.5 RIKTLINJER FÖR ÄRENDEHANTERING AVSEENDE HEMLÖSA MELLAN KOMMUNERNA I STOCKHOLMS LÄN.....	87
8.5.1 Ansvarsfördelning mellan Stockholms läns kommuner.....	88
8.5.2 Personer som vistas vid kriminalvårdsanstalt eller vårdas på sjukhus.....	88
8.5.3 Fortsatt ansvar vid flyttning.....	88
<b>9 BESLUTSNIVÅER OCH DELEGATION.....</b>	<b>90</b>
<b>10 BILAGOR .....</b>	<b>91</b>
10.1 HEMUTRUSTNING .....	91
10.2 BOENDEKOSTNADER.....	96
10.3 GLASÖGON .....	96
10.4 KOSTTILLÄGG.....	97
10.5 ERSÄTTNINGAR FÖR NYANLÄNDA INVANDRARE.....	98
10.6 RIKSNORM OCH PRISBASBELOPP 2012 .....	99



# 1 Riktlinjernas syfte och tillämpning

Socialnämnden i Värmdö kommun har befogenhet att utfärda riktlinjer som är styrande för Socialkontorets verksamhet. Detta dokument innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen.

Syftet med riktlinjerna är likabehandling när det gäller bidragsnivå och förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd samt insatser för att sökanden ska finna vägar till egen försörjning. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Om avvikelser görs från riktlinjerna ska samråd ha skett med gruppledare eller chef och skälen till bedömning ska dokumenteras. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd. Ny lagstiftning och rättsliga utslag i domstol måste fortlöpande beaktas.

## 1.1 Utgångspunkter för arbetet

Utgångspunkten i arbetet med försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd ska vara individens eget ansvar för att förändra sin situation. Försörjningsstödet ska vara en hjälp till självhjälp. Ett av de viktigaste inslagen i arbetet med försörjningsstöd är att motverka den passivitet som kan uppkomma vid långvarig arbetslöshet. Relevanta och rimliga krav ska alltid ställas i syfte att stödja den enskilde att finna en väg till eget arbete och därmed egen försörjning. Arbetet med försörjningsstöd ska utgå från principen arbete/sysselsättning istället för bidrag.

Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i



allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna inom ramen för riksnormen finns angivet i lagen. Vad som kan anses vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och dessa riktlinjer. Det gäller såväl kostnader inom försörjningsstödet som övrigt ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Bidrag utöver norm ska utges restriktivt.

## 1.2 Barnperspektiv

Barnens bästa ska alltid uppmärksammas när vuxna vänder sig till socialtjänsten med ansökan om ekonomiskt bistånd. Regeringen har angivit att även om barnens bästa inte alltid är avgörande för vilket beslut som fattas, ska det alltid beaktas, utredas och redovisas. En viktig aspekt för att tillämpa ett barnperspektiv är att särskilt hjälpa föräldrarna att bli självförsörjande.

För att ha ett barnperspektiv i handläggningen av ekonomiskt bistånd är det viktigt att:

- fokusera på barn i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd.
- vid långvarigt ekonomiskt bistånd i samarbete med föräldrarna uppmärksamma barnets behov och situation med tydlig koppling till den ekonomiska situationen.
- vid behov och i samråd med föräldern göra hembesök för att bedöma vilket bistånd familjen behöver med hänsyn till barnets behov.
- bedöma vad som är barnets bästa utifrån en helhetsbedömning med stöd riktlinjer, policydokument och barnkonventionen.
- bevaka barns behov inom särskilt viktiga områden, t.ex. boende, umgänge med föräldrar, hälsa, fritidsaktiviteter och ungdomars ferieinkomster.
- dokumentera hur barnets behov beaktas, vilka eventuella överväganden har gjorts och hur detta påverkat beslutet. Detta gäller såväl vid negativa som positiva beslut, och framför allt el- och hyresskulder.

Ytterligare vägledning kan fås av Socialstyrelsens rapport *"Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd"*

## 1.3 Kvinnofridsperspektiv och våld i nära relationer

Enligt *Socialstyrelsens allmänna råd 2009:22* ska våldsutsatta kvinnor och deras barn erbjudas stöd och hjälp från socialtjänsten. I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i bidragshushållen i



samband med mäns våld mot kvinnor eller våld i nära relationer och i samband med hedersrelaterat våld.

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis skyddat boende får kvinnans ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller ej. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot alltid behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, dvs. om kvinnan själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose hennes ekonomiska behov. Att hänvisa till mannens försörjningsskyldighet är olämpligt i det akuta skedet.

En person som på eget initiativ önskar flytta till en annan kommun får ansöka om insatser i den önskade kommunen om han eller hon på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun, men inte kan göra det utan de insatser som han eller hon behöver lämnas, *2 a kap. 8 § 2. SoL*. En sådan ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen och hänsyn ska inte tas till att sökandens behov är tillgodosedda i bosättningskommunen. Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan, *2 a kap. 9 § SoL*.

Begreppet våld eller andra övergrepp i *2 a kap 8 § SoL* har samma innebörd som i *5 kap 11 § andra stycket SoL*, men är inte begränsat till kvinnor och inte heller till att övergreppen ska ha begåtts av en närstående. Behovet att flytta ska vara styrt av den enskildes utsatta situation. Det kan t.ex. röra sig om hjälp med att ordna boende eller ekonomiskt bistånd. Vilka personer som ska anses ha behov av att flytta på grund av våld eller andra övergrepp får avgöras i varje enskilt fall utifrån den enskildes situation, men omfattar i vart fall den som har skyddade personuppgifter, *prop. 2010/11:49 s 88 f*.

Värmdö kommun har ett samarbetsavtal med Nacka Värmdö Kvinnojour, NVK. Socialkontoret i Värmdö kommun ska vid varje tillfälle de kommer i kontakt med en våldsutsatt kvinna ta direktkontakt med NVK i syfte att få hjälp med riskbedömning och annan rådgivning. NVK kan även erbjuda Trappanmodellen för samtal med barn som upplevt våld i familjen.

Värmdö kommun har också ett samarbetsavtal med Alternativ till våld, ATV som kan erbjuda stöd och behandling till människor som utövar våld. I samband med familjevåld är det





lämpligt att lägga upp separata akter på de båda individerna. Ytterligare vägledning kan fås av Socialstyrelsens handbok *"Våld – En handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld"*.

#### **1.4 Principer för handläggningen**

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller göra en akut bedömning. Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska tillhandahållas.

En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras. Principen *"en väg in"* gäller. Om behov finns av andra insatser inom Socialkontoret är det handläggarens ansvar att kontakta berörd grupp eller enhet. Samverkan kan också ske med andra samhällsorgan men då efter samtycke från den enskilde. Lämnar den sökande inte sådant samtycke kan det påverka möjligheten att få bistånd.

#### **1.5 Lagstiftning mm.**

De lagar som främst reglerar verksamheten är;

- Socialtjänstlagen (2001:453) SoL
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) OSL
- Socialtjänstförordningen (2001:937) SoF
- Förvaltningslagen (1986:223) FL
- Kommunallagen (1991:900) KL

Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, lag om registrerat partnerskap, föräldrabalken (FB), hälso- och sjukvårdslagen (HSL), lag om allmän försäkring (AFL) och bidragsbrottslagen.

Övrig vägledning och referenslitteratur;

- Socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd - stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten, 2003.
- Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, Socialstyrelsen 2010.
- Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen och Länsstyrelserna 2003.
- Socialstyrelsens Allmänna Råd, Ekonomiskt bistånd, SOSFS 2003:5, SOSFS 2009:22, SOSFS 2009:23



- Vägledning kan också fås från prejudicerande domar som kan sökas i rättsdatabas som t ex JP Infonet på Internet.



## 2 Allmänt om uppdraget

Inom Arbeta och försörjning utgår arbetet från *Lean*- filosofin. Det innebär att vi har kunden i fokus och arbetar med ständiga förbättringar inklusive uppföljningar av vårt arbete. Grunden i Lean handlar om att eliminera slöserier. Utgångspunkten är hela tiden en vision om att arbeta på ett smidigt sätt som skapar flöde och som maximerar kundvärdet. Det handlar om att minimera resursinsatsen genom att införa hållbara arbetssätt. Slöserier definieras som all resursanvändning som inte är nödvändig utifrån myndighetsutövning och inte skapar värde för kunden.

Vårt främsta uppdrag är att pröva rätten till ekonomiskt bistånd. Vi ska också vid första utredning koordinera olika myndigheters insatser med syfte att hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning och därefter om personen antas vara av behov av ekonomiskt bistånd efter tre månader följa upp befintlig planering utifrån den skriftligt upprättade handlingsplaner och vid behov fortsätta utredning med fördjupande utredningsverktyg.

### 2.1 Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättsäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs efter utredning. I utredningen görs bland annat en bedömning av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning och om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Handläggningen ska präglas av tydlig information, noggranna kontroller och korrekt dokumentation.

### 2.2 Hjälptill självförsörjning

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens uppgift att koordinera olika myndigheters insatser.

Arbets sättet ska vara strukturerat och utgå från det evidensbaserade screeningsverktyget *Instrument X* där även kategorisering av den sökandes behov ingår för att kunna ge rätt insats. En handlingsplan upprättas med planering för hur personen ska bli självförsörjande. Handlingsplanen ska som huvudregel följas upp varje månad genom telefonsamtal med sökande eller samverkansaktörer och/eller att



personen lämnar in handlingar som styrker att planering fullföljs. Handlingsplanen skall som huvudregel skriftligt uppdateras var tredje till var sjätte månad.

### **2.2.1 Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd**

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattningsvis innebär det att den enskilde är inskriven på arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i annan lämplig insats i enlighet med upprättad handlingsplan. Människor har i regel betydande resurser även då det många gånger finns problem i livet av olika slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa. Personer som av socialtjänsten bedöms som att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från sjukvård.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska dessa personer medverka till planering i syfte att bli arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Vid långvarig eller kronisk sjukdom krävs medverkan till att erhålla ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

### **2.2.2 Avslag på ansökan om försörjningsstöd**

Om den sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet. Nödprövning kan ske efter ansökan från den enskilde. Efter bedömning i det enskilda fallet kan då reducerat försörjningsstöd beviljas för att tillgodose basala behov såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

### **2.3 Förebygga felaktiga utbetalningar**

Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till de sökande om vad som gäller samt genom noggranna kontroller före utbetalning.



Varje sökande ska ges tydlig information både om sin rätt till bistånd och om sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Sökande ska också få information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden. Alla sökande ska regelmässigt underteckna en bekräftelse på att han eller hon har tagit del av informationen och förstått den.

Att kontrollera de uppgifter som sökande lämnar i samband med ansökan om bistånd ingår som en del i utredning innan beslut fattas. Uppgifter som ska kontrolleras är bland annat identitet och medborgarskap, vistelse, boende, folkbokföring samt vårdnadshavare för barn i hushållet. Dessutom ska kontroll av inkomster och tillgångar göras.

Det mest kostnadseffektiva är att göra nödvändiga kontroller redan innan beslut om utbetalning fattas. Vissa omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar bör också särskilt uppmärksammas. Det gäller att den sökande egentligen är sammanboende, att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i hushållet, att den sökande har inkomster av anställning eller svartarbete, undanhåller tillgångar eller samtidigt uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun.

### 2.3.1 Bidragsbrott

Om det finns anledning att anta att ett bidragsbrott har begåtts i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd ska polisanmälas alltid göras. Enligt bidragsbrottslagen är kommunen skyldig att göra anmälan. I samband med brottsanmälan får ingen social hänsyn vägas in eller individuell bedömning göras för att motivera att anmälan inte görs. Innan polisanmälan görs så ska det först kommuniceras med den sökande och då används återkravsblanketten. Efter att sökande har fått möjlighet att lämna sin version av händelsen så tas beslut av socialchef att en polisanmälan ska göras. Därefter skrivs en polisanmälan och skickas till Bedrägerirotel Syd i enlighet med upprättad mall.

Anmälan om bidragsbrott skall göras *inom två år* om brottet bedöms som ringa och om beloppet inte överstiger en viss summa, *inom fem år* om brottet bedöms som normalt och är mellan en viss summa till fem basbelopp samt *inom tio år* om brottet bedöms som grovt och överstiger fem basbelopp.



## 3 Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap 3 § SoL. Försörjningsstöd består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd till skäligena kostnader för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

### 3.1 Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den s.k. riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika normposterna grundar sig på Konsumentverkets senaste pris- och konsumtionsundersökningar. I Värmdö kommun tillämpas inte en sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola.

Se vidare bilaga 10.6. Följande poster ingår i normen:

- **Livsmedel**  
Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare än för flerpersonshushåll.
- **Kläder och skor**  
Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemtvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Ryggsäckar för barn och skolungdomar ingår.
- **Lek och fritid**  
Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.
- **Barn och ungdomsförsäkring**  
Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.



- **Hygien**

Avser kostnader för den personliga hygien, t.ex. tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som t.ex. plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte.

- **Förbrukningsvaror**

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t.ex. disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

- **Dagstidning, telefon, TV-avgift mm.**

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning, avgift för TV-licens och kvartals- och samtalsavgift för telefon. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev. Kostnader för Internetabonnemang och dator ingår inte.

### **3.2 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre nivå**

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. Bland annat motiverar följande skäl en förhöjning av normen:

- om den enskilde betalar avgift för skolmåltider,
- om den enskilde av medicinska skäl har behov av dyrare kost,
- om den enskilde har höga livsmedelskostnader på grund av att kosten är inräknad i en avgift,
- om den enskilde på grund av funktionshinder eller andra skäl har svårigheter att upprätthålla kontakten med andra människor eller delta i samhällslivet och därför har extra utgifter, för t.ex. telefon och tidningar eller fritidsaktiviteter, som inte täcks av annat särskilt stöd,
- om det är en förutsättning för att barn skall kunna delta i fritidsaktiviteter,



- om det är en förutsättning för att en förälder skall kunna ha umgänge eller kontakt med sitt barn i en rimlig omfattning och därför har extra utgifter för t.ex. lek och fritid samt telefon,
- om den enskilde har ett tillfälligt och visst behov av att köpa kläder och skor,
- om ett spädbarn saknar nödvändig klädutrustning eller
- om den enskilde har tillfälligt höga kostnader, t.ex. för livsmedel, kläder och skor eller telefon, som beror på att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.

### **3.2.1 Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar**

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas. Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

### **3.2.2 Merkostnader för umgänge med barn**

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas i regel för 6 dagar per månad och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. Kostnader för umgängesperioder som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt sex dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller via att försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet. Rätten till umgänge ska som regel kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än sex dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut. Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande föräldrarnas normberäkning.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, se avsnittet om resor under bistånd till livsföring i övrigt.





### 3.3 Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en lägre nivå

Socialnämnden bör beräkna kostnaderna enligt riksnormen till en lägre nivå bland annat;

- om den enskilde hamnat i en akut nödsituation och endast behöver tillfälligt ekonomiskt bistånd för att få möjlighet att reda upp den,
- om den enskilde har för avsikt att endast vara en kortare tid i vistelsekommunen, eller
- om den enskilde inte har vissa kostnader för poster som ingår i riksnormen eller dessa är lägre än riksnormen, t.ex. under vistelse i heldygnsvård.

### 3.4 Övrigt försörjningsstöd- i förekommande fall och till skälig kostnad

Som huvudregel ska sökande varje månad visa verifikation på att nedanstående kostnader är betalda.

#### 3.4.1 Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående månads hyra är betald. Beträffande boendekostnader och boendeformer, se vidare speciellt avsnitt nedan.

#### 3.4.2 Hushållsel

Bistånd beviljas till faktisk kostnad. När elkostnad är oskäligt hög jämfört med bostadsstorlek och antal boende ska utredning göras för att kunna sänka kostnaden. Vid bedömning av skälig kostnad utöver den fasta kostnaden för hushållsel ska utgångspunkten vara Konsumentverkets beräkningar avseende uppskattad genomsnittlig förbrukning i kilowatt i hyreslägenhet.

När vuxna som inte är gifta eller lever under äktenskapsliknande förhållanden delar lägenhet får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras utifrån hushållsstorlek. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock som regel lägenhetsinnehavaren stå för.



### 3.4.3 Hemförsäkring

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Hemförsäkring beviljas med månadsbelopp oavsett betalningsperiod. Kostnaden för försäkringen skall vara skälig utifrån sökandes bostads- och familjestorlek. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas. Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring. Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

### 3.4.4 Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock innan beslut fattas uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift.

### 3.4.5 Arbetsresor

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstödet om behov av resa föreligger för att kunna arbeta eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att komma i arbete. Personer som arbetar eller deltar i arbetssökarverksamhet inom gångavstånd från bostaden har ej rätt till bistånd för arbetsresor. Beträffande rimligt gångavstånd kan ca 3 km tjäna som en utgångspunkt.

Beroende på hur frekvent behovet av resor är kan bidrag beviljas antingen till förköpsresor eller till månadskort. Kostnaden för nödvändigt antal förköpsresor ska jämföras med kostnaden för månadskort och det billigaste alternativet ska väljas.

### 3.4.6 Övriga resor

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstöd om behov av resa föreligger för att kunna delta i aktiviteter för till exempel rehabilitering eller behandling och som inte kan utföras inom rimligt gångavstånd från bostaden. Behovet skall vara skriftligt styrkt. Beroende på hur frekvent behovet av resor är kan bidrag antingen beviljas till förköpsresor eller till månadskort. Kostnaden för nödvändigt antal förköpsresor ska jämföras med kostnaden för månadskort och det



billigaste alternativt skall väljas. En SL-remsa kan beviljas för resa till större matbutik om behov finns och inte kan tillgodoses på annat sätt till hushåll utan barn som har gångavstånd längre än två kilometer eller till barnfamiljer.

### 3.5 Boendekostnader

Utgångspunkten vid bedömning om vad som är en skälig boendestandard är vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Om inga särskilda skäl föreligger ska högsta godtagbara boendekostnad enligt tabell nedan vara vägledande. Beloppen utgår från försäkringskassans bidragsgrundande bostadskostnader och har justerats en del så att det är rimliga hyresnivåer i förhållande till hyror inom det kommunala bostadsbolaget i Värmdö. Högsta godtagbara kostnad/månad, *se bilaga 10:2*.

Beslut om boendekostnad utöver skälig nivå ska omprövas var sjätte månad och var tredje månad om det är ett andrahandskontrakt. Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet. Som huvudregeln gäller det inte umgängesbarn då barnen vistas i mindre omfattning hos föräldern. Undantag kan vara ett barn som har funktionsnedsättning och där det kan styrkas att barnet har behov av extra utrymme hos båda föräldrarna.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (mindre än tre månader) ska den sökande uppmanas sänka bostadskostnaden och det kan vara annat boende inom Värmdö kommun eller annan kommun.

Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Om en ensamstående vuxen, t.ex. med funktionshinder eller sociala problem och äldre med sviktande hälsa, har ett särskilt stort behov av kontinuitet i det



sociala nätverket eller den fysiska miljön som hänger samman med det nuvarande boendet.

- Om bostaden är anpassad till en boendes funktionshinder.
- Om det finns risk för att ett byte medför negativa sociala konsekvenser.
- Bostadens bytesvärde.
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är fyra månader som kan förlängas om sökanden under denna tid aktivt försöker sänka sina boendekostnader och särskild hänsyn kan tas till om den enskilde har begränsad möjlighet att bli godkänd som hyresgäst. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Vid prövning av den nya hyresnivån ska även den sökandes möjlighet att klara bostadskostnaden när hushållet blir självförsörjande beaktas. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den tidigare lägre hyran beviljas.

### **3.5.1 Hyresrätt**

Sökande ska uppvisa giltigt hyreskontrakt. Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Kostnad för kabel-TV och andra tillval ska inte godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

### **3.5.2 Bostadsrätt eller fastighet**

Bostadsrätt eller fastighet är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Detta gäller även om bostadsrätten förvärvats genom ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning.



I övrigt gäller vad som ovan sägs beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för fastighet ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för bland annat vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring, sotning, tank/slamtömning, samfällighets- eller vägföreningsavgift och tomträtsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad. De faktiska ovanstående kostnaderna som finns för hushållet i ansökningsmånaden ska tas med vid normberäkning. Dock ska alltid en bokostnadsberäkning göras för att bedöma om den totala boendekostnaden är skälig. Sökande skall också uppmanas till att i möjligaste mån dela upp kostnaderna så att de betalas månadsvis. Sökande med lån på bostad ska alltid uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

### **3.5.3 Andrahandsboende och hyra av fastighet**

För andrahandsboende och hyra av fastighet gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Vid möblerat boende kan kostnaden utges med grundhyra + 10 %. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Ett giltigt och av fastighetsägaren/förstahandshyresgästen godkänt andrahandskontrakt/skriftligt avtal ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek, bostadens storlek, antal rum och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte ställas som krav för rätt till försörjningsstöd.

I de fall sökande hyr en lägenhet eller fastighet med kallhyra ska elkostnaden för uppvärmning läggas på hyran för att beräkna skälig nivå på boendekostnaden. Ett överslag på året görs då.

### **3.5.4 Inneboenderum**

För inneboenderum gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning vid förstahandskontrakt. Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. För att betraktas som ett separat hushåll i normberäkning ska den



sökandes hushåll som huvudregel disponera ett eget rum i bostaden. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden och vad en låginkomsttagare normalt har råd att kosta på sig. När det är lämpligt kan Riksförsäkringsverkets föreskrifter *RFFS 1998:9* om beräkning av boendekostnader tillämpas.

### 3.5.5 Delad lägenhet

När syskon eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende. Vid prövning av försörjningsstöd när sökande delar lägenhet ska hyran delas på antal boende i lägenheten inklusive barn.

### 3.5.6 Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn

#### **Kvarboende vuxet barn fylla 18 år som ej tidigare har betalat hyresdel**

Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Enbart det faktum att ungdomen avslutat eller avbrutit sina gymnasiestudier berättigar inte till försörjningsstöd. Undantag kan göras om den unges föräldrar på grund av att det vuxna barnet bor kvar har en högre boendekostnad än de annars skulle ha haft, antingen genom att tvingas behålla en stor bostad eller genom att helt eller delvis mister rätten till bostadsbidrag. Detta förutsätter att ansökan görs i anslutning till att bostadsbidraget upphör.

Om hyresdel ska beviljas för den unge bör det i beräkning av hyresdel beaktas hur stor del av bostaden den sökande disponerar i enlighet med *Socialstyrelsens allmänna råd*. Hyresdel bör då räknas ut genom att följa *Riksförsäkringsverkets föreskrifter RFFS 1998:9 om beräkning av boendekostnader* samt *Riksförsäkringsverkets allmänna råd 2001:8 om bostadsbidrag till ungdomar och barnfamiljer*. I dessa räknas varje rum som två enheter och köket som en enhet.

Exempel: Om den biståndssökande disponerar ett rum i sina föräldrars bostad på fyra rum och kök, innebär det att han eller hon disponerar två av totalt nio enheter (fyra rum x 2 = 8 + kök = 9 enheter). Hela boendekostnaden är 6 000 kr per månad. Den sökandes del av boendekostnaden bör då beräknas genom att 6 000 kr divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, dvs  $2/9 \times 6\,000 = 1\,333$  kronor per månad.



### **Kvarboende vuxet barn fyllda 18 år som tidigare har betalat hyresdel**

Hyresdel kan beviljas om det vuxna barnet tidigare har betalt hemma och inte har rätt till studiestöd enligt studiestödslagen eller förlängt barnbidrag enligt lagen om förlängt barnbidrag eller utifrån starka sociala skäl. Det bör sedan tidigare finnas ett upprättat hyresavtal mellan förälder och ungdom. Dessutom ska ungdomen sedan tidigare ha haft en egen inkomst och betalat del av boendekostnaden till föräldrarna. I beräkning av skälig hyreskostnad bör formeln ovan följas.

#### *Ungdom utan egna inkomster som tecknat hyresavtal*

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

#### *Förälder boende hos barn*

Som regel ska hyresdel endast beviljas om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden då ökat. Hyresdelen beräknas då som för hemmaboende vuxet barn enligt ovan.

### **3.5.7 Övriga boendeformer**

Med övriga boendeformer menas t ex campingboende, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i andrahand eller hotell. Vid bistånd till boendekostnader gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt.

I vissa fall kan det vara motiverat att lägga till kostnader för sådant som ingår i ett vanligt boende, t.ex. dusch och tvättmaskin.

### **3.5.8 Byte till dyrare bostad**

Om den som får ekonomiskt bistånd har ett önskemål om att flytta till ett dyrare boende, bör socialnämnden ge bistånd beräknat på den nya boendekostnaden under förutsättning att flyttningen är nödvändig för att den enskilde skall uppnå en skälig levnadsnivå. Det kan t.ex. gälla

- Om det finns medicinska eller starka sociala skäl som styrker behovet av flyttning.
- Om det finns svåra personliga motsättningar mellan hushållsmedlemmarna, t.ex. mellan förälder respektive styvförälder och ett vuxet barn eller mellan makar eller samboende.
- Om bostadens standard inte är skälig vad avser fysisk miljö och utrustning.

- Om ett vuxet barn genom att bo i föräldrahemmet förhindras att leva ett normalt vuxenliv och bli självständig.
- Om den enskilde måste flytta till följd av att han eller hon är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller för något annat brott.
- Vid trångboddhet.

### **3.5.9 Tillfälligt boende**

Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt kan bistånd till tillfälligt boende beviljas. Boendet godkännes av chef/gruppledare och är inte chef/gruppledare tillgänglig så kan boende godkännas i maximalt två veckor. I första hand beviljas bistånd till vandrarhem i sovsal. Vid särskilda skäl kan boende på till exempel hotelljour beviljas. Då barnfamiljer saknar boende ska i första hand andra boendealternativ undersökas.

När tillfälligt boende beviljas ska den sökande aktivt söka andra boendeformer för att lösa sin situation på egen hand. Den sökande ska skriftligen redovisa sökta boenden till sin socialsekreterare. Uppföljning ska göras av socialsekreterare minst två gånger i månaden och diskuteras med chef/gruppledare.

### **3.5.10 Skyddat boende**

Vid våld i nära relationer ska bedömning göras om det finns ett behov av skyddat boende eller tillfälligt boende. Skyddat boende ska i första hand beviljas på Nacka Värmdö kvinnojour, om det inte finns ett högre skyddsbehov som inte kan tillgodoses genom detta boende. Vid bedömning av boende utifrån skydds nivå och om det inte finns ledigt boende på Nacka Värmdö kvinnojour används häftet *Kvinnjourer med skyddat boende i Stockholms län* utgivet av Stockholms stad. Boendet godkännes av chef/gruppledare och är inte chef/gruppledare tillgänglig så kan boende godkännas i maximalt en vecka.

När skyddat boende beviljas ska regelbunden uppföljning göras av socialsekreterare minst två gånger i månaden för att bedöma behovet av fortsatt skydd. Planering ska även göras för återgång till ordinarie boendet alternativt till annat boende. Det ska diskuteras med chef/gruppledare.

### **3.6 Ekonomiskt bistånd vid vistelse på institution/inackordering/akut boende**

Försörjningsstöd till vuxna beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Institutionsnormen omfattar normposterna fritid/lek, hygien, kläder/skor, förbrukningsvaror samt den post i





gemensamma hushållskostnader som motsvarar dagstidning och telefon. Avgift för TV-licens ingår ej. Belopp *se bilaga 10.6*.

Enligt 4 kap 3 § SoL får nämnden i ett enskilt fall beräkna kostnaderna i riksnormen till en lägre nivå om det finns särskilda skäl för detta. Enligt förarbetena *prop 1996/97:124 s 170* kan detta gälla till exempel en missbrukare som uppenbart inte använder biståndet till vad det är avsett för.

### **3.6.1 Kostnader i samband med egen bostad**

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, hushållsel, telefon, hemförsäkring och TV-avgift. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger två månader. Om vistelsen planeras bli längre bör den sökande undersöka möjligheten till avgiftsbefrielse.

### **3.6.2 Avgift vid sjukhusvård**

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm.

### **3.7 Nödprövning och akut bistånd**

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om den sökande hävdar att nödsituation föreligger. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas.

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning och prövning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska alltid uppvisas.

Även om tiden är knapp bör följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Är personen utsatt för hot eller våld?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom eller medicinska problem hos den sökande som skulle förvärras om han eller hon inte får hjälp?



- Har den sökanden sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner den sökande till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan den sökanden få hjälp av familj eller vänner?
- Är behovet återkommande trots egen försörjning?

Bistånd till personer som regelmässigt har egna inkomster över riksnorm ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation.

Förlust av pengar p.g.a. stöld eller tappad plånbok ersätts inte förutom med sådant bistånd som är nödvändigt för att undvika en nödsituation. För övrigt hänvisas till sökandens hemförsäkring samt möjligheter till avbetalning av uppkomna skulder. Polisanmälan ska uppvisas.

Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om att han eller hon har eget ansvar för att på ett tryggt sätt förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Information bör lämnas om olika sätt att använda autogiro och direktöverföringar mellan konton för att undvika att tillhandahålla stora summor kontanter.

### **3.7.1 Övrigt reducerat försörjningsstöd**

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att denne inte använder biståndet till avsett ändamål kan försörjningsstödet reduceras med kostnaderna för detta.

### **3.7.2 Personer som tillfälligt vistas i kommunen**

En medellös person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut situation beviljas bistånd till enkel biljett till hemkommunen. För beviljande av biljett hem krävs ansökan av den enskilde. Efter ansökan kan matpengar för en dag beviljas om ankomsten till bostadsorten infaller på kvällstid. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan nattlogi beviljas efter särskild prövning. Gällande utländska personer som tillfälligt vistas i kommunen, se avsnittet om utländska medborgare.

### **3.8 Beslut som löper över flera månader**

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under



perioden, t.ex. om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt *förvaltningslagen FL 27 §*. Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas”.

### 3.9 Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse om den enskilde är medveten om att hon eller han kan komma att sakna medel till sin försörjning och krav kan då ställas att hon eller han planerar sin ekonomi i för tid.

Undantagsfall är bland annat en kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under vistelse utomlands, om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom.



## 4 Bistånd till livsföring i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål utöver försörjningsstödet. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. Det gäller löpande kostnader för läkarvård, medicin, barnomsorg och färdtjänst.

När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

### 4.1 Avgift till bostadsförmedling

Köavgift till bostadsförmedling kan beviljas för personer som är bostadslösa eller har tillfälliga boenden samt personer med egen fastighet eller bostadsrätt och som behöver byta till billigare boende. Ungdomar och unga vuxna som är boende hemma kan beviljas köavgift till Värmdö kommuns bostadsförmedling.

### 4.2 Begravningskostnad

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader bör motsvara kostnaden för en begravning i Sverige och i regel inte vara högre än ett halvt basbelopp. Riktvärde är 35 % av basbeloppet för begravningskostnader och 15 % av basbeloppet för gravsten. Förutom kostnader för att ta hand om stoftet och begravningsakten bör biståndet även omfatta kostnad för gravsten med inskription och transport till gravplats i Sverige. I allmänt vedertagna begravningsstraditioner får även anses ingå viss blomdekoration och en enklare förtäring för en mindre krets sörjande. Däremot ingår inte merkostnader för transport till utlandet och begravning utomlands.

Om det är osäkert i fall där det finns försäkringar som kan täcka begravningskostnader helt eller delvis, kan socialtjänsten ge ekonomiskt bistånd som förskott på förmån.

I en förälders försörjningsskyldighet ligger även ansvar för att efter förmåga stå för kostnader för ett barns begravning.



### **4.3 Diskmaskin**

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning, att det finns annan boende i hushållet eller hemtjänst.

### **4.4 Flyttkostnader**

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i motsvarande nivå om behovet av att flytta är motiverat av hälsoskäl eller sociala omständigheter som att sökandens möjligheter att bli självförsörjande genom flytten skulle öka eller att flytten skulle medföra att sökandens boendekostnader skulle minska.

Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från arbetsförmedlingen.

Utgångspunkten är att de flesta människor organiserar sin flytt med hjälp av släkt och vänner. Kostnad kan beviljas för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring mot uppvisande av kvitto. Även hyra av flyttkartonger kan beviljas. Endast om särskilda skäl finns godtas anlitan av flyttfirma. Offert från minst två flyttfirmor ska begäras in av den sökande. Kostnad för adressändring med eftersändning godtas inte. Vanlig adressändring är gratis, endast eftersändning av post kostar extra och godkänns inte.

I samband med att bistånd till flyttkostnad beviljas ska den sökande styrka att den gamla bostaden har sagts upp.

### **4.5 Färdtjänstavgift**

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

### **4.6 Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg**

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och öppen fritidsverksamhet beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet. Sökande ska undersöka möjlighet till nedsättning av avgift.



#### 4.7 Glasögon

Bistånd till glasögon bör beviljas om behovet styrks av en legitimerad optiker eller läkare. Vid behov av nya glasögon på grund av olycksfall ska eventuell glasögonförsäkring eller hemförsäkring användas i första hand.

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Se vägledande kostnader i *bilaga 10.3*. Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas ej, om behovet inte är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel. Kostnad för kontaktlinser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg. För barnglasögon kan en högre kostnad och försäkring beviljas utifrån barnperspektivet.

#### 4.8 Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, s.k. förbehållsbelopp.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

#### 4.9 Hemutrustning

Avgörande för om ekonomiskt bistånd till hemutrustning ska utgå är bedömningen av när den sökande kommer att ha ekonomiska förutsättningar att själv kunna skaffa nödvändig utrustning med egen inkomst samt sökandens ålder.

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd ska täcka det omedelbara behovet av grundutrustning. Grundutrustning i form av möbler och husgeråd kan vara av olika omfattning och kvalitet. Till grundutrustning räknas utrustning som krävs för att sova, äta, laga mat och rengöring. Utrustning som har med trivsel att göra beviljas i begränsad omfattning. För barnfamiljer utgår bidrag för inköp av begagnad TV och möbler till vardagsrum. Hushåll utan barn kan erhålla bistånd till inköp av TV om särskilda sociala skäl finns. Bistånd till dator kan också beviljas utifrån barnets



behov. Kompletterande hemutrustning kan erhållas efter särskild prövning. Vid skilsmässa är utgångspunkten att de vuxna delar på det gemensamma bohaget. Likaså att barnens möbler och övrig utrustning följer med barnet eller delas upp mellan föräldrarna vid växelvis boende.

Hembesök ska ske i samband med utredning om behov av hemutrustning. Begagnade möbler kan vara ett alternativ till nyförvärv. Den sökande ska med kvitto redovisa inhandlade varor. Se vägledande priser i *bilaga 10.1*.

Vid bedömning av hemutrustning ska följande övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.
- När det gäller barnfamiljer ska beaktas om särskilt behov finns hos barnen.
- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.

#### **4.10 Internet**

Barnfamiljer som har barn i skolåldern, kan beviljas Internetuppkoppling till lägsta månadskostnad. Som huvudregel beviljas bredband med en maxsumma. Denna kostnad gäller från när hushållet har möjlighet att byta leverantör av bredband. Hushåll som behöver byta leverantör beviljas första omkostnad på grund av byte med en maxsumma, *se bilaga 10.1*.

#### **4.11 Julklappspeng**

I barnfamiljer med långvarigt behov av försörjningsstöd kan en julklappspeng motsvarande 0,7 % av basbeloppet efter prövning beviljas till varje barn i familjen upp till 18 år eller så länge föräldrarna är försörjningsansvariga för barnet. Inköp av julklapp ska i efterhand redovisas med kvitto.



## **4.12 Juridiska kostnader och stämpelavgifter**

### **4.12.1 Advokatkostnader**

I första hand ska den sökande utnyttja det rättsskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättsskydd gäller t.ex. för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självriskan vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader beviljas endast om det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

### **4.12.2 Stämpelavgifter**

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras för kostnader för identitetskort och i enskilda fall om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs. Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap och kostnader för pass beviljas som regel inte.

## **4.13 Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet**

### **4.13.1 Klädutrustning inför institutionsvistelse**

Extra bidrag till kläder och skor beviljas som huvudregel inte. Sökande som placeras för vård eller behandling kan vid akut behov av klädutrustning få bistånd till kläder och skor inom försörjningsstödet ram utbetalt i en klumpsumma för 2-4 månader framåt, vilket därefter justeras med normposten för motsvarande tid. Löpande komplettering av kläd- och skoutrustning beviljas därefter som en del av försörjningsstödet.

### **4.13.2 Behov av särskilda kläder eller skor**

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader.





#### **4.14 Läkarevård och medicinkostnad**

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Huvudregeln är att kostnader för av staten rabatterade läkemedel ska godkännas. Individuell prövning kan göras och ej rabatterade läkemedel av staten kan beviljas efter att utredning har gjorts om behovet av detta läkemedel samt att det är styrkt av behandlande läkare. Kostnad för faktureringsavgift godkänns ej.

Kostnader för naprapatbehandling kan beviljas om behovet är ordinerat av läkare och om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av högkostnadsskyddet. Vid beviljande av naprapatbehandling ska kostnaden vara rimlig utifrån vad en låginkomsttagare på orten har råd att kosta på sig.

#### **4.15 Magasineringskostnad**

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas upp till tre månader för den som har löpande försörjningsstöd. Om särskilda skäl föreligger kan tiden förlängas ytterligare tre månader. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag.

#### **4.16 Psykoterapikostnader mm**

Psykoterapi är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykoterapi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till vårdcentral eller närmaste öppna psykiatriska mottagning.

#### **4.17 Resor**

##### **4.17.1 Rekreationsresor**

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns mycket starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig i rehabiliterande syfte. Rekreationsresa kan beviljas för barnfamiljer som har haft försörjningsstöd under minst ett år och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov. Bedömning ska även göras huruvida behovet av



rekreation kan tillgodoses genom lek och fritidsposten i riksnormen och om behovet kan tillgodoses på orten.

Nivån på det beviljade biståndet ska prövas utifrån vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd med.

#### **4.17.2 Resa till begravning**

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

#### **4.17.3 Resor i samband med umgänge med barn**

Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets rätt till och behov av umgänge.
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.
- Skäligheten av kostnaden för resan.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna.

Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne. Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Resekostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta.

#### **4.17.4 Skolkort – SL**

Skolkort hos SL för barn i grundskolan prövas och beviljas av skolan. Ekonomiskt bistånd till skolkort kan beviljas om skolan avslagit ansökan och om skolan ligger på sådant avstånd från hemmet att resor är nödvändiga. Vid flytt kan skolkort beviljas i väntan på att barnet byter skola. Bidrag till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet erbjuds SL-kort från skolan.



## 4.18 Skulder

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till betalning av skulder, endast om det är enda möjligheten för den enskilde att uppnå en skälig levnadsnivå. Nämnden bör ge bistånd till skulder efter en individuell prövning och när det enligt nämndens bedömning skulle få allvarliga sociala konsekvenser för den enskilde om skulden inte betalas. Det kan t.ex. gälla skulder för boendekostnader eller hushållsel.

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd även till en skuld som uppstått under sådan tid då den enskilde inte har haft bistånd till kostnaden, men hade fått bistånd om han eller hon hade ansökt om detta.

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande ska undersöka möjligheten att göra upp en avbetalningsplan. Om sökanden har dålig kontroll över sin ekonomi kan han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

### 4.18.1 Vid hyresskuld

Under förutsättning att sökande får bo kvar om skulden regleras kan undantag efter särskild prövning göras i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl ej haft egna inkomster som räckt till hyra.
- Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning.

### Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras

Vid upprepade hyresskulder som gör att den biståndssökande riskerar att bli utan bostad blir de sociala konsekvenserna mycket större än vid andra skulder. I dessa fall bör socialtjänsten därför kunna ta större social hänsyn särskilt när det gäller t.ex. barnfamiljer och personer med psykiska funktionshinder. Detta behöver naturligtvis inte innebära att socialtjänsten måste ge bistånd till skuld efter skuld för boendekostnader och att den enskildes eget ansvar helt upphör. I vissa fall kan det vara ett rimligt alternativ att den biståndssökande flyttar om det finns en ny bostad tillgänglig. För att undvika upprepade skulder för t.ex. boendekostnader kan det vara



bra att följa upp och stötta personer och familjer som har haft sådana skulder även efter det att skulderna är betalda.

I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en handlingsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande. Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för hushållsel i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

#### **4.19 Spädbarnsutrustning**

Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga samt hur mycket den sökande har kunnat planera ekonomiskt för barnet innan födseln.

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäligena kostnader för nödvändig spädbarnsutrustning i samband med ett barns födelse, bland annat till kläder, säng med sängkläder och andra tillbehör, skötbädd med tillbehör, bärsele, barnvagn med tillbehör och utrustning för bad. Dessa behov avses här endast det som är nödvändigt i samband med barns födelse. Efter en tid kan behovet av ytterligare utrustning uppstå som till exempel barnstol och säkerhetsutrustning till hemmet. Dessa behov kan i förekommande fall beviljas som kompletterande hemutrustning. Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

Hälften av kostnaden för spädbarnsutrustning beviljas den ansökningsmånad som är cirka en månad innan beräknad förlossning och resterande del beviljas så snart det är möjligt efter födsel. För vägledande kostnader se *bilaga 10.1*.

#### **4.20 Tandvård**

##### **4.20.1 Akut tandvård**

Bistånd beviljas till akut tandvård som innebär åtgärder för att avhjälpa svåra smärttillstånd eller tillstånd som medför betydande obehag. Exempel på akut tandvård kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, fyllningar för att undanröja värk och lagning av krona/protes. Vid akut behov av tandvård krävs inte att den enskilde i



förväg ansöker om ekonomiskt bistånd. Det ska framgå på kvittot att behandling avser akut tandvård.

#### 4.20.2 Nödvändig tandvård

Bedömning av vad som är nödvändig tandvård för den enskilde grundas på den behandlande tandläkarens uppgifter om val av åtgärd. Kostnadsförslag ska alltid inlämnas. Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.

Bistånd beviljas till skäligena kostnader för nödvändig tandvård som innebär behandling för att;

- Uppnå godtagbar tuggförmåga.
- Ge möjlighet att fungera socialt, t ex att ge individen möjlighet att få arbete och bli självförsörjande, förhindra väsentligt försämrade tandstatus, t ex förebyggande behandling mot karies och tandlossning.

En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Kostnader som godtas är;

- Undersökning och röntgen.
- Fyllningsterapi.
- Hygienbehandling.
- Tandutdragning (som inte är förebyggande).
- Kompositkrona.
- Bettskena till skälig kostnad utifrån patientens behov.
- Avtagbara delproteser (partiella proteser).
- Helproteser.
- Fast protetik (kronor och broar) som ersättning för framtänder och hörntänder.

I undantagsfall kan kostnad för narkos eller annan motsvarande smärtlindring godtas för personer med extrem tandvårdsrädsla. Detta ska vara styrkt med läkarintyg och personen ska inte ha kunnat tillgodogöra sig sjukvårdens behandling för tandvårdsrädsla.

Kostnader som *inte* godtas är;

- Uteblivet besök.
- Abonnemangstandvård.



- Estetisk tandvård.
- Guld och porslinsarbeten.

Kostnader som i normalfallet *inte* godtas är;

- Implantat.
- Inläggsterapi.
- Kostnader för fast protetik (kronor och broar) bakom hörntänderna.
- Kostnad för utbyte av fyllnadsmaterial utan starka medicinska skäl.

#### **4.20.3 Biståndsbedömning/ställningstagande**

Vid bedömning av den sökandes rätt till ekonomiskt bistånd till tandvård tas ställning till den föreslagna behandlingen och kostnaderna för denna enligt vad som anges ovan. En bedömning görs av den sökandes inkomst under en längre tid och hans/hennes möjlighet att själv betala hela/del av kostnaden. Bedömning behöver också göras om sökandes rätt till tandvård i samband med vissa sjukdomar och sjukdomsbehandlingar. Tandvården kostar då som sjukvård.

Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd, högst tre månader beviljas i normalfallet bistånd endast till kostnad för akut tandvård. Vid förväntad egen försörjning inom nära framtid ska övervägande göras om hela eller del av tandvårdsbehandlingen kan anstå. I vissa fall kan bistånd beviljas till ett mindre omfattande och därmed billigare alternativ.

Vid varaktigt normöverskott bör den sökande i normalfallet själv kunna betala sina tandvårdskostnader och hänvisas att göra en avbetalningsplan hos tandläkaren. Om kostnaden och behandlingens omfattning är skälig kan bistånd beviljas till den del av kostnaden som överstiger vad den sökande själv kan betala med sitt normöverskott under avbetalningstiden. Rimlig avbetalningstid bör vara sex månader.

#### **4.20.4 Beslut**

Beslut om ekonomiskt bistånd till tandvård fattas utifrån den biståndsbedömning som gjorts enligt ovan. I beslutet anges om bistånd beviljas till hela eller delar av den föreslagna behandlingen och till vilken kostnad. Beslutet ska tidsbegränsas utifrån angiven behandlingstid.

När beslut fattas om bistånd till tandvård med en behandlingsperiod som omfattar flera månader måste en *omprövningsklausul* ingå för att myndigheten ska kunna ändra ett gynnande beslut om den enskildes ekonomiska förhållanden väsentligt



förändras så att rätten till bistånd påverkas. Följande klausul ska läggas till beslutet: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas.” Beslutet om bistånd delges den sökande.

#### **4.20.5 Betalning**

I normalfallet ska den enskilde själv betala tandläkaren vid varje behandlingstillfälle och visa kvitto på betalt belopp vid månatlig ansökan om försörjningsstöd. Beloppet läggs till normen som en godtagbar tilläggskostnad. I de fall det inte är rimligt att kräva att den enskilde själv betalar vid varje behandlingstillfälle godtas i stället faktura på utförd behandling. Eventuell faktureringsavgift godtas i dessa fall. Fakturerat belopp läggs till normen som en godtagbar tilläggskostnad.

#### **4.21 Tekniska hjälpmedel**

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, batterier, etc., om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller försäkringskassan.

#### **4.22 Telefonabonnemang**

Bistånd till nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämföras med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten. Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

#### **4.23 Tvättmaskin**

Bistånd till inköp av tvättmaskin beviljas endast om det finns ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder som är styrkt med läkarintyg, som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga. Bistånd kan även beviljas till personer som av medicinska skäl är tvingade att tvätta mycket mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg. En förutsättning för biståndet är att behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning, annan boende i hushållet eller genom hjälp i hemmet.

Om behov av tvättmaskin uppstår p.g.a. att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till värden, hyresgästförening i de fall sökande är medlem eller hyresnämnden. Vid hyra av hus eller fritidshus ska den sökande också hänvisas till värden.



Vid behov av tvättmaskin vid boende i egen fastighet kan begagnad tvättmaskin beviljas.





## 5 Olika gruppers rätt till ekonomiskt bistånd

### 5.1 Barn som lever i familjer med långvarigt biståndsberoende

För långvarigt biståndsberoende barnfamiljer ska barnens situation särskilt beaktas. Vid bedömningen ska som regel hänsyn tas till familjens ekonomiska situation innan aktualisering hos socialtjänsten. Utgångspunkt för bedömning är vad en låginkomsttagare på orten har råd att kosta på sig.

Post för lek och fritid ingår i riksnorm. Det avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, biobesök med mera. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.

Socialsekreterarna och handläggarna ska uppmärksamma alla barnfamiljer och vid behov motivera föräldrarna att söka ekonomiskt bistånd till sådant som ingår i riktlinjerna, till exempel julklapp eller Internetkostnad och vid särskilda skäl behov utöver riktlinjerna. Det är viktigt att kvitto lämnas in alternativt att sökande betalar i förskott och får pengarna när kvitto inlämnas för att garantera att pengarna går till barnen. Beslutet ska ha beslutsorsak *barnperspektivet*.

Barnfamiljer kan vid behov beviljas ekonomiskt bistånd till aktivitet under sommaren, lägerverksamhet, idrottsresor eller kolonivistelse utanför skolans ram, SL-kort kvällar och helg (om de inte har rätt till extra studietillägg), Internetabonnemang, grundutrustning, spädbarnsutrustning, glasögon och umgängeskostnader. *Se vidare under aktuellt avsnitt om respektive ämne.*

Barns behov av ledighet under sommaren, t.ex. när förskola eller familjedaghem har semesterstängt ska beaktas när arbetssökarkrav ställs på föräldrar för att vara berättigad försörjningsstöd.

### 5.2 Arbetslösa

Se även avsnittet: 2 *Allmänt om uppdraget*.

Den som är arbetslös och bedöms som arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. Detta innebär att vara anmäld på arbetsförmedlingen och följa de krav som arbetsförmedlingen ställer och i enlighet med lagen om arbetslöshetsförsäkring.



Krav ska ställas på att den arbetslöse som saknar försörjning ska söka vilket arbete som helst som han eller hon anses kunna klara av. Det kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående ska kunna ta. Den som uppmanas att delta i praktik, arbetsträning eller sysselsättning ska delta i detta.

Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i exempelvis praktik påverkar detta rätten till försörjningsstöd för hela hushållet. Vid frånvaro pga. sjukdom mer än fem dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. På motsvarande sätt ska sjukdom styrkas vid frånvaro för vård av sjukt barn om behov av detta finns. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas beträffande besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i sysselsättning.

### **5.2.1 Unga arbetslösa**

Det är viktigt att unga arbetslösa snabbt kommer ut i arbete eller sysselsättning för att förhindra passivisering och att de ska hamna i långvarigt bidragsberoende. Praktik eller kompetenshöjande åtgärder kan vara ett led i en medveten strategi att närma sig arbetsmarknaden. Detta deltagande kan enligt 4 kap 4 § SoL ställas som krav för att ha rätt till försörjningsstöd. Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med den unge och arbetsförmedlingen. Beslut enligt 4 kap 4 § SoL går inte att överklaga med förvaltningsbesvär.

Om den unge utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan försörjningsstöd avslås eller nedsättas enligt 4 kap 5 § SoL. Beslutet går att överklaga med förvaltningsbesvär.

### **5.2.2 Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning**

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras. För tid efter det att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. *Lagen om föräldraledighet* reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagar.

### **5.2.3 Kommunalt vårdnadsbidrag**

Om en familj väljer att avstå från offentligt finansierad barnomsorg för att i stället söka vårdnadsbidrag ska det inte godtas som ett hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid.



#### **5.2.4 Arbetslösa med otillräcklig arbetslöshetskassa**

Bidragstagare som har ersättning från a-kassa eller alfabakassa riskerar att förlora denna ersättning om de deltar i kommunal aktivering. Det är olika regler som gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från aktuell kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet. Konsekvensen av att annars ställa krav på att denna grupp ska delta i aktiviteter är att behovet av försörjningsstöd kan öka.

#### **5.2.5 Arbetslösa med sociala och medicinska problem**

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsförmåga pga sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från sjukvården. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

#### **5.3 Sjukskrivna**

För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i sysselsättning, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska kunna delta i sysselsättning i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

#### **5.4 Personer med beroendeproblematik**

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav på personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsförmögna, för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling



för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan vid en arbetsplats är lämplig.

När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål. I undantagsfall kan rekvisition till mat eller matlådor beviljas.

### **5.5 Personer med psykisk ohälsa**

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga.

I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom socialtjänsten och med sjukvården.

När det gäller personer med lindrigare psykiska problem kan socialtjänsten ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

### **5.6 Studerande**

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till försörjningsstöd. Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet. Rätt till bistånd under studietid föreligger ej.

Om en person i undantagsfall och, efter individuell behovsprövning, beviljas försörjningsstöd av socialtjänsten för vuxenstudier ska denne ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel. Här avses exempelvis studier på grundskolenivå eller studier med aktivitetsstöd.

Om ekonomiskt bistånd beviljas av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att köpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet



har möjlighet att bekosta.

### **5.6.1 Svenska för invandrare, SFI**

Personer som studerar SFI upp till C-nivå har rätt att söka försörjningsstöd. Personen kan även vara berättigad till försörjningsstöd och studera SFI på D-nivå under förutsättning att det görs på kvällstid eller helgdagar, det vill säga på personens fritid samt att studierna är mindre än tio timmar per vecka. För personer som har inkomster från a-kassa är det viktigt att det godkänns av a-kassa för att personen ska få behålla sin ersättning innan SFI studier påbörjas.

Förutom de grundläggande kraven för att personen/hushållet/sökande ska ha rätt till försörjningsstöd så ska närvarorapport inlämnas varje månad samt att personen är aktivt studerande och följer den planering som är gjord för SFI-studierna. Ungdomar som har fyllt 18 år och saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande flyktingbarn kan beviljas försörjningsstöd till sitt uppehåll så länge de studerar på ungdomsgymnasium. Detta gäller även ungdomar som ingår föräldrarnas hushåll.

### **5.6.2 Studerande under studieuppehåll**

För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsägbar situation. Den studerande ska själv under terminen planera för sommaruppehållet, vara aktivt arbetssökande och i god tid anmäla sig till arbetsförmedlingen.

Studiemedlen är avsedda att täcka levnadskostnaderna och studiematerialet för den studerande t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan höstterminen och vårterminen och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då. För övriga studerande se studiemedelsbeslut. Den som väntar inkomst av arbete eller arbetslöshetsersättning kan beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap 2 § SoL.

### **5.6.3 Ungdomar under 21 år som går i skolan**

Föräldrar har enligt *föräldrabalken* försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess den unge fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförbar grundutbildning.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna *inte*



underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll.

Ungdomar som studerar och är berättigade till underhållsstöd har möjlighet att få fortsatt underhållsstöd från 18 år till fyllda 20 år. Den som är 18 år måste själv ansöka om förlängt underhållsstöd hos försäkringskassan.

### **5.7 Personer 65 år och äldre**

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till *Pensionsmyndigheten* för att ansöka om äldreförsörjningsstöd i stället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska det återsökas.

### **5.8 Företagare eller personer med fria yrken**

”I *Kommunallagen*, 2 kap 8 § anges att kommuner i princip endast får vidta åtgärder som allmänt främjar näringslivet i kommunen. Individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare får endast lämnas om det finns synnerliga skäl för det. Från socialtjänstens utgångspunkt representerar ett företag i de flesta fall en realiserbar tillgång. Tillämpningen av socialtjänstlagen innebär att en egen företagare i många fall hänvisas till att avveckla verksamheten i företaget och anmäla sig som arbetslös när han eller hon ansöker om ekonomiskt bistånd från socialtjänsten”. Utdrag från *Socialstyrelsen, Ekonomiskt bistånd, stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden i den kommunala socialtjänsten*.

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor.

En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. För att den sökande ska kunna bli berättigad till ekonomiskt bistånd som arbetssökande ska firman avregistreras hos *Bolagsverket och/eller Skatteverket*. Den sökande ska då skriva in sig på arbetsförmedlingen och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Om den sökande väljer att behålla sitt företag och



synnerliga skäl föreligger kan undantag göras om och bistånd till företagaren beviljas om:

- Behovet av bistånd är högst tre månader, därefter ger firman åter inkomster.
- Den egna företagaren har uppburit aktivitetsstöd från arbetsförmedlingen under sex månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom tre månader.

Separat företagsutredning ska göras och bifogas den ekonomiska utredningen. Handlingar som behövs för företagsutredningen är registreringsbevis på företaget, momsredovisning, årsredovisning, företagskonton samt transaktioner på företagskonton senaste året.

När synnerliga skäl föreligger och ekonomiskt bistånd beviljas tillfälligt fattas beslut av socialnämndens arbetsutskott. Beslut om avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd eller för att tillfälligt undvika nöd för egen företagare fattas av chef eller gruppleddare.

Om sökande endast är suppleant i ett företag ska det utredas vilken roll sökande har i företaget och om någon ersättning utgår. Suppleant är inte att likställas med egen företagare.

### **5.9 Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård**

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för den enskildes kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt *4 kap 1 § SoL* på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod, se *16 kap 2 § SoL*.



### **5.9.1 Hyreskostnad**

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras.

Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran/del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på högst sex månader kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning.

Vid vårdtid som överstiger sex månader ska den sökande försöka få sin lägenhet uttyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

### **5.9.2 Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. fotboja**

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna, s.k. IÖV-utsluss. Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från a-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, fotboja, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.





### 5.9.3 Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilket inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten. Kontraktsvård är en påföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

### 5.9.4 Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos ideella föreningar, organisationer eller kyrkor och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, t ex kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en bidragssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på den sökande att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid och t.ex. delta i praktik.

### 5.10 Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistats i landet mer än tre månader utan uppehållstillstånd och inte heller sökt om uppehållstillstånd, har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap 1 § utlänningsförordningen. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst. Underrättelseskyldigheten gäller inte personer som sökt men fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd.



Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt genom t.ex. en anställning i Sverige, *se avsnitt nedan*.

## **5.11 Nyanlända invandrare**

Lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare 2010:197 trädde i kraft 2010-12-01. Den nya lagen riktar sig i stort sett till samma målgrupp som Förordningen om statlig ersättning för flyktingmottagande mm, 1990:927, samt Lagen om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, 1992:1068. Det innebär att Arbetsförmedlingen har tagit över samordningsansvaret från kommunerna för denna målgrupp.

### **5.11.1 Kommunernas ansvar**

Kommunernas samordningsansvar upphör genom reformen. Däremot har kommunerna ansvar för mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning, undervisning i sfi och annan vuxenutbildning, samhällsorientering, försörjningsstöd vid vissa situationer, skola, förskoleverksamhet, barnomsorg och andra insatser för barn och ungdomar, insatser inom det sociala området, att se till att övrig kommunal verksamhet och service kommer nyanlända till del, såsom äldreomsorg.

### **5.11.2 Arbetsförmedlingen**

Arbetsförmedlingens särskilda ansvar för nyanlända blir sammanfattningsvis att ha ett samordnande ansvar för insatserna för den nyanlände, stödja och driva på i förhållande till andra parter, ansvara för etableringssamtalen, ansvara för bosättning av personer som har rätt till etableringsplan, ansvara för upprättande av etableringsplan, besluta om etableringsersättning, vara uppdragsgivare till lotsar, fastställa länstal efter samråd med Länsstyrelsen och Migrationsverket. Utöver detta gäller att Arbetsförmedlingens ordinarie tjänsteutbud ska erbjudas nyanlända.

En nyanländ som har en etableringsplan och som deltar i aktiviteter som ingår i planen har rätt till etableringsersättning från staten. Rätten omfattar personer som har fyllt 20 år men inte 65 år och som har varit bosatta i Sverige högst ett år efter första



folkbokföringsdatum i en kommun. Detsamma gäller också unga i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige.

Ersättningen är lika för alla överallt i landet. Den är också individuell, vilket innebär att den inte påverkas av inkomsterna hos andra personer i hushållet.

Arbetsförmedlingen beslutar om etableringsersättningen och Försäkringskassan betalar ut den.

Etableringsplanen bör upprättas av Arbetsförmedlingen inom två månader från det att personen har fått uppehållstillstånd. I särskilda fall kan det dröja upp till tolv månader innan planen är upprättad. Under den tid som individen medverkar till att planen upprättas utgår en reducerad etableringsersättning som motsvarar 75 % av full etableringsersättning förutsatt att personen inte har bistånd enligt *lagen 1994:137 om mottagande av asylsökande m.fl.* Belopp för ersättningen *se bilaga 10.5*. Det betalas ut fem dagar per kalendervecka i efterskott.

En nyanländ som deltar i aktiviteter enligt sin etableringsplan på heltid har rätt till full etableringsersättning. Belopp för ersättningen *se bilaga 10.5*, fem dagar per kalendervecka och betalas ut månadsvis i efterskott. Har individen en etableringsplan på deltid - 25, 50 eller 75 procent – reduceras etableringsersättningen till motsvarande nivå av maxbeloppet.

En nyanländ som förvärvsarbetar inom etableringsplanen, får ersättning som motsvarar den tid som han eller hon inte arbetar utan deltar i aktiviteter i planen. En nyanländ som förvärvsarbetar utanför etableringsplanen har 2012 rätt till en inkomst, *se bilaga 10.5* per månad, utan att etableringsersättningen reduceras.

En nyanländ som varit frånvarande kan få etableringsersättningen nedsatt. Rätten till etableringsersättning upphör när etableringsplanen slutar att gälla.

För mer information hänvisas till *förordning 2010:407 om ersättning till vissa nyanlända invandrare*.

### **5.11.3 Tilläggförmåner utöver etableringsersättning**

Nyanlända som har rätt till etableringsersättning kan tilläggförmåner såsom etableringstillägg och bostadsersättning. Försäkringskassan är både beslutande och utbetalande myndighet. Tilläggförmånerna betalas ut tillsammans med etableringsersättningen. För beloppen *se bilaga 10.5*.

Har individen etableringsplan på deltid reduceras tilläggförmånerna, precis som etableringsersättningen, till motsvarande nivå, 25, 50 eller 75 procent. Etableringstilläg-



get ges till nyanlända som har hemmavarande barn under 20 år, vid sidan om bl.a barnbidrag som inte är självförsörjande per hushåll och månadsvis med olika summor beroende på om barnet fyllt 11 år och för högst tre barn. Belopp, *se bilaga 10.5*.

Bostadsersättningen ges till ensamstående utan hemmavarande barn för kostnader för den bostad där han eller hon är bosatt och folkbokförd, för bostad som den nyanlända äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt, till nyanländ som hyr en bostad i andra hand endast om hyresavtalet är skriftligt och godkänt av hyresvärden, bostadsrättsförening eller hyresnämnd. Bostadsersättning ges inte till den som hyr ett eller flera rum i en bostad, eller stadigvarande bor tillsammans med en annan person, för den del av bostadskostnaden per månad som överstiger, vissa summor, *se bilaga 10.5*. Bostadsersättning är tänkt att finnas till för de nyanlända som inte kan få bostadsbidrag. Undantaget är nyanlända under 29 år utan barn som kan ha rätt till både bostadsbidrag och bostadsersättning samt för förälder som har sitt barn boende hos sig endast ibland. För dessa minskas bostadsersättningen med de belopp som för varje månad lämnas som preliminärt bostadsbidrag enligt *21 a § lagen 1993:737 om bostadsbidrag*.

För mer information hänvisas till *förordning 2010:407 om ersättning till vissa nyanlända invandrare*.

#### **5.11.4 Vissa får särskild dag ersättning i "glappet"**

Det uppstår ett "glapp" i ersättningen till individen mellan det att uppehållstillstånd beviljas till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner. Kan individen inte ordna sin försörjning på annat sätt under detta "glapp" så kan han/hon ha rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen.

För en mindre andel nyanlända finns dock en särskild dag ersättning från Migrationsverket under "glappet". Det gäller nyanlända som deltar i aktiviteter enligt en etableringsplan och som fortfarande vistas vid en mottagningsenhet hos Migrationsverket. Uppskattningsvis kommer detta att handla om ett par hundra nyanlända varje år. Den särskilda dag ersättningen ligger på samma nivå som *dag ersättning för asylsökande enligt lagen 1994:137 om mottagande av asylsökande m.fl, LMA*. Den särskilda dag ersättningen har regeringen infört eftersom rätten till ordinarie dag ersättning enligt *LMA* upphör när en nyanländ deltar i insatser enligt en etableringsplan och därmed har rätt till etableringsersättning.

Vid ett antal situationer kan hushåll i vilka nyanlända som omfattas av etableringslagen ingår, ha behov av ekonomiskt bistånd enligt *4 kap 1 § SoL*.



Nedan anges exempel på sådana situationer och vilka möjligheter kommuner har till ersättning från staten enligt *förordning 2010:112 om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar*:

- Initialt ekonomiskt bistånd efter uppehållstillstånd till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ("glappet"). Kommuners kostnader för detta initiala bistånd ersätter staten, via Migrationsverket, genom särskilda schabloner. kommunen bedöma individuellt enligt *4 kap 1 § SoL*
- Den nyanlände får reducerad etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner, 75% för medverkan till upprättandet av etableringsplan. Kommunerna får ingen särskild ersättning för dessa kostnader. De ska täckas av ordinarie schablonersättning ,10 §.
- Den nyanlände har etableringsersättning och tilläggsförmåner men väntar på utbetalning av ersättningar och bidrag från socialförsäkringen (barnbidrag, bostadsbidrag, underhållstöd etc).
- Den nyanlände har etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner och bidrag från socialförsäkringen men är ändå inte självförsörjande. Kommunerna får ingen särskild ersättning för dessa kostnader. De ska täckas av ordinarie schablonersättning 10 §.
- Den nyanlände har prestationsförmåga under 25 % av heltid på grund av sjukdom eller annan fysisk/psykisk funktionsnedsättning och därmed inte rätt till etableringsplan och etableringsersättning. Kommunerna kan återsöka kostnader för ekonomiskt bistånd, 19 § första stycket punkt 1. Hur länge kommuner kan återsöka dessa kostnader kommer Migrationsverket precisera i allmänna råd.
- Den nyanlände kan inte delta i etableringsinsatser på heltid då han/hon har prestationsförmåga på 25, 50 eller 75 % på grund av sjukdom eller annan fysisk/psykisk funktionsnedsättning och därmed reducerad etableringsersättning i motsvarande omfattning. Kommunerna kan återsöka kostnader för ekonomiskt bistånd 19 § första stycket punkt 2. Kommunerna har denna så länge individen har en etableringsplan.
- Den nyanlände kan inte delta i etableringsinsatser på grund av vård av barn eller annan sjukdom än ovanstående (otillräcklig föräldrapenning/ingen sjukpenning). Kommunerna får ingen särskild ersättning för dessa kostnader. De



ska täckas av ordinarie schablonersättning, 10 §.

- Ungdom 18-21 år som saknar föräldrar i landet, går i gymnasieskola och inte är föremål för sådan vård i hemmet än deras eget som ges med stöd av SoL eller LVU. Kommunerna kan återsöka kostnader för ekonomiskt bistånd, 20 §.

#### **5.11.5 Ersättning efter att etableringsplanen är slut**

Om individen inte är självförsörjande när etableringsplan och etableringsersättning upphör, och inte kan få sin försörjning tryggad på annat sätt, hänvisas personen till kommunens ekonomiska bistånd. Kommunerna får ingen särskild ersättning för dessa kostnader. De ska täckas av ordinarie schablonersättning, 10 §.

#### **5.12 Utländska medborgare med uppehållstillstånd**

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborgare utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan.

Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

#### **5.13 Utländska medborgare utan uppehållstillstånd**

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpenningar och i undantagsfall en biljett hem.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Vänder sig personen till socialtjänsten efter mer än tre månader i landet och personen saknar



uppehållstillstånd och har inte heller ansökt om uppehållstillstånd, är socialtjänsten enligt utlänningsförordningen skyldig att underrätta polismyndigheten. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst, t.ex. registrerar en ansökan om ekonomiskt bistånd. Socialnämnden bör också uppmana personen att ta kontakt med Migrationsverket för att ansöka om ett uppehållstillstånd. Ansöker personen inte om uppehållstillstånd kan det möjligen bli aktuellt med bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning.

## **5.14 EU-medborgare**

### **5.14.1 Allmän orientering**

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller.

Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU-medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom utnyttjar den fria rörligheten.

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar. EU-medborgaren har uppehållsrätt om han eller hon:

- Är arbetstagare eller egen företagare i Sverige eller
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning eller
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige eller
- har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige eller
- är familjemedlem till en EU-medborgare med uppehållsrätt i Sverige.



Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det skall noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt. Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne dock ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt exempelvis genom en anställning i Sverige.

Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt.

Den underrättelseskyldighet till polisen som föreligger enligt *7 kap 1 § utlänningsförordningen* omfattar inte EU-medborgare med uppehållsrätt.

#### **5.14.2 Registrering och ansökan om uppehållskort**

En EU-medborgare som har uppehållsrätt och som avser att stanna i Sverige under längre tid än tre månader skall enligt utlänningslagen registrera sig hos Migrationsverket. Registreringsskyldigheten gäller dock inte arbetsökande. En EU-medborgares familjemedlem som inte är EU-medborgare skall ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast tre månader efter ankomsten till Sverige. Ett bevis om registreringen och ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort utfärdas omedelbart. Upphållskortet, som skall upprättas inom sex månader från ansökan, gäller i fem år från dagen för utfärdandet.

Viktigt att komma ihåg att uppehållsrätten existerar oavsett om EU-medborgaren har registrerat sig eller inte. Han eller hon vistas inte olagligt i Sverige vid utebliven registrering. Så länge EU-medborgaren uppfyller villkoren för uppehållsrätt har han eller hon uppehållsrätt. Av samma skäl kan givetvis ett bevis som registrering alternativt uppehållskort inte per automatik anses visa att förutsättningarna för uppehållsrätt fortfarande är uppfyllda. Det visar endast att EU-medborgaren vid tiden för anmälan/ansökan uppfyllde villkoren.





Registreringen/uppehållskortet utgår alltså endast en presumtion på uppfyllda krav men handläggaren måste alltid själv ta ställning i fråga om uppehållsrätt när den enskilde EU-medborgaren inkommer med en biståndsansökan.

Utgångspunkten vid socialtjänstens handläggning är att en EU-medborgare ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare. Vilken kategori av personer med uppehållsrätt i Sverige en person hör till kan dock aktualisera frågor som socialtjänsten därmed har rätt att ta ställning till. I fråga om uppehållsrätt gör det en tydlig skiljelinje mellan de EU-medborgare som är ekonomiskt aktiva och de som inte utövar någon ekonomisk verksamhet i Sverige. Företagare och arbetssökande anses som ekonomiskt aktiva medan till exempel turister, studenter och pensionärer betraktas som ekonomiskt icke aktiva. Vad som gäller familjemedlemmar och deras rättsliga status avgörs av den person i familjen som på någon grund har uppehållskort.

Personer tillhörande kategorin ekonomiskt aktiva har en starkare rättslig ställning i fråga om uppehållsrätt och rätt till socialt bistånd än de EU-medborgare som inte är ekonomiskt aktiva.

### **5.14.3 Yrkesverksamma personer d.v.s. arbetstagare och egna företagare**

För att räknas som yrkesverksam person ska arbetet utföras åt någon annan, personen ska vara under dennes arbetsledning och arbetet ska ske mot ersättning. Den breda tolkningen av kriterierna innebär att även den som arbetar åt någon som praktikant, lärling, au pair eller hembiträde anses som arbetstagare. En mycket låg ersättning är inte heller något hinder. Det avgörande är istället om det arbete som utförs kan anses vara sådant som normalt hör hemma på arbetsmarknaden. Olika former av deltidsarbete, tidsbegränsade anställningar och säsongarbeten är alltså normalt tillräckliga för att personen som utför dem ska anses som arbetstagare.

När anställningen upphör är utgångspunkten att personen förlorar sin anställning som arbetstagare. Enligt *3 a kap 1 § utlänningsförordningen* finns dock vissa situationer där en person behåller sin uppehållsrätt som arbetstagare efter att anställningen har upphört. I dessa fall kvarstår rätten till likabehandling i fråga om socialt bistånd. Om arbetstagaren drabbats av tillfällig arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller olycksfall behåller personen sin uppehållsrätt under den tid som hon eller han inte kan arbeta. Vid ofrivillig arbetslöshet behåller personen status som arbetstagare om anställningen varat mer än ett år och personen i fråga anmält sig som arbetssökande på arbetsförmedlingen. Om anställningen redan från början varit tidsbegränsad till



mindre än ett år och personen i fråga blir ofrivilligt arbetslös under denna period anmäler sig som arbetssökande kvarstår ställningen som arbetstagare i sex månader. Detta förutsätter att arbetstagaren kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare som arbetstagare vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare har.

#### **5.14.4 Egen företagare**

EU-medborgare som är bosatt och verksam i Sverige med eget företag ska behandlas på samma sätt som svenska medborgare med eget företag när det gäller ekonomiskt bistånd.

#### **5.14.5 Arbetssökande**

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om han eller hon är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättslig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas sex månader i medlemsstaten för att söka arbete. Samtidigt har EG-domstolen påpekat att om personen fortfarande efter sex månader fortfarande söker arbete och har reell möjlighet att få anställning kan han eller hon inte tvingas att lämna värdmedlemsstaten, jft också *3 a kap 3 § punkten 2 utlänningslagen*.

#### **5.14.6 Icke yrkesverksamma personer**

Vidare har vissa studerande och personer, t.ex. pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring uppehållsrätt. Tanken är att personer som tillhör kategorin icke yrkesverksamma själva ska disponera över tillräckliga medel så att de inte blir en belastning för det sociala systemet i värdlandet.

En EU-medborgare som lagligen vistas i Sverige vid biståndsbedömningen, ska i princip behandlas på samma sätt som en svensk medborgare under samma förutsättningar. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilket omfattning bistånd ska utges.

#### **5.14.7 EU-medborgare rätt till bistånd**

En EU-medborgare som är arbetstagare i Sverige ska som nämnts fullt ut likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt Socialtjänstlagen. För rätt till bistånd krävs dock att övriga krav enligt *4 kap 1 § SoL* är uppfyllda och det gäller alla familjemedlemmar i hushållet.



En arbetssökande EU-medborgare som bedöms ha en verklig möjlighet att få en verklig anställning i Sverige har rätt till bistånd på samma sätt som en svensk medborgare. Grundkraven är att en arbetssökande ska vara anmäld på arbetsförmedlingen och vara villig att ta ett lämpligt anvisat arbete. Den arbetssökande ska aktivt söka arbete och vara beredd att ta arbete även utanför det yrkesområde hon eller han tidigare arbetat. Det krävs också att den arbetssökande ska delta i verksamhet som ordnas inom ramen för arbetsmarknadspolitiken såsom till exempel SFI, arbetsförmedlingens insatser och liknande insatser.

#### **5.14.8 Tillfälligt vistas i Sverige**

En EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige till exempel som turist eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Kommunens yttersta ansvar enligt socialtjänstlagen skulle i det enskilda fallet kunna innebära att den enskilde beviljas matpengar, logi samt biljett hem.



## 6 Anvisningar för handläggning

I detta avsnitt anges riktlinjer för ärendehandläggning. Avsnittet innehåller definitioner av begrepp och regler för dokumentation, kontroller som ska utföras, hantering av inkomster och utgifter i olika situationer samt handläggningen av återkrav och misstänkt bidragsbrott.

Mer utförlig vägledning om ramarna för ärendehandläggning och dokumentation kan erhållas från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och Socialstyrelsens handbok ”*Handläggning och dokumentation inom social-tjänsten*”, 2010.

### 6.1 Kontakt, information och rättsäkerhet

Det är viktigt att den som kontaktar socialtjänsten får allsidig information, oavsett om syftet med kontakten är att göra en ansökan om ekonomiskt bistånd eller om det endast är att få upplysningar. Informationen ska vara begriplig och konkret för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt. Det kan handla om att informera om förutsättningarna för rätt till ekonomiskt bistånd, att ge upplysningar om hur man gör en ansökan och hjälp att fylla i blanketter. Informationen kan även gälla frågor som rättsäkerhet, medbestämmande och former för att framföra klagomål. En allsidig information ska även omfatta upplysningar, stöd och råd när det gäller samhället i övrigt, t.ex. socialförsäkringar, arbetsmarknad och utbildning.

När det gäller rättsäkerhet är det viktigt att den enskilde informeras om t.ex rätten till insyn i utredningsmaterial och journalanteckningar, rätten till ombud eller biträde, möjligheterna att få tolk och att ha med sig en stödperson. Annan viktig information gällande allmän rättshjälp, socialtjänstens arbetssätt, sekretess- och samrådsbestämmelserna samt möjligheterna att överklaga beslutet. Självfallet måste socialtjänsten också informera om vilka skyldigheter den enskilde har, t.ex skyldigheten att tillhandahålla korrekta och tillräckliga uppgifter i samband med utredning.

Det ska vara enkelt att ta kontakt med socialtjänsten, oavsett om det sker genom personligt besök eller telefonsamtal. Arbetet måste också organiseras på ett sådant sätt att personen inte behöver vänta oskäligt länge på att få besöka handläggare eller göra ansökan om ekonomiskt bistånd. I de service- och kvalitetskrav som kan ställas på socialtjänsten ingår att det under ordinarie arbetstid alltid finns någon inom verksamheten som kan ta emot en tidsbeställning eller ett akut ärende.



## 6.2 Information och förfrågan vid ansökan

För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information både om sin rätt till bistånd, om kravet på motprestation och om sina skyldigheter att lämna korrekta och fullständiga uppgifter samt skyldighet att anmäla ändrade förhållanden. Information ska även lämnas om handlägningsprocessen och de kontroller som görs.

Sökande ska också få information om konsekvenserna om han eller hon lämnar oriktiga uppgifter eller låter bli att anmäla ändrade förhållanden samt om att lämnade uppgifter kommer att registreras i socialregistret. Den sökande har då möjlighet att överväga om hon eller han ska avstå från att göra en ansökan.

Den skriftliga informationen ska kompletteras med en muntlig genomgång med varje sökande och den sökande ska ha möjlighet att ställa frågor. Sökande ska underteckna en bekräftelse på att han eller hon har tagit del av informationen och förstått den. Den sökande ska få en kopia på den undertecknade informationsblanketten. Originalen läggs i akten.

Det är viktigt att ovanstående informationsrutin följs eftersom informationen som ges till den sökande har en mycket viktig betydelse för bedömning av uppsåt och oaktsamhet när det gäller bidragsbrott.

När det gäller ekonomiskt bistånd kan informationen till exempel omfatta;

- rätten till bistånd,
- hur utredningen går till,
- vilka uppgifter som normalt kontrolleras,
- hur inkomster och tillgångar påverkar rätten till bistånd,
- normen för försörjningsstöd och eventuella avvikelser,
- vad försörjningsstöd ska räcka till,
- bistånd för livsföring i övrigt,
- vilka krav som kan ställas på den som söker ekonomiskt bistånd,
- återbetalningsregler,
- den enskildes rätt att ta del av det som finns skrivet om honom eller henne,
- hur man överklagar,
- sekretess,
- praktiska upplysningar, hur man ansöker, beslutsprocessen, vart man vänder sig för att söka andra bidrag med mera, och



- väntetider.

Ofta är det nödvändigt med information på andra språk än svenska. Varje myndighet har inom sitt fackområde samma ansvar för invandrare och svenskar, också när det gäller information. Det kan även finnas behov av information för personer med olika funktionshinder.

Man bör vara medveten om att det som är otydligt för den som lämnar information, blir än mer otydligt för mottagaren. Information kan behöva lämnas vid flera tillfällen tills det är helt klart att den enskilde vet vad socialtjänsten kan erbjuda och vilka krav och regler som gäller.

Det är inte ovanligt att personer genom telefon eller vid ett personligt besök ställer frågor om reglerna om ekonomiskt bistånd eller om normen för försörjningsstöd. En sådan förfrågan är allmän dvs. inte en formell ansökan som leder till utredning eller beslut. I en sådan situation är det viktigt att tydligt informera om att den enskilde alltid har rätt att göra en ansökan, hur en ansökan görs och att man alltid har rätt till en individuell behovsprövning. Handläggaren måste förvissa sig om att svaret uppfattas korrekt och inte som ett beslut om att avvisa ärendet eller ett beslut om avslag.

Då en förfrågan eller en ansökan görs av någon som inte behärskar svenska bör utredaren anlita en kompetent tolk. Detta gäller självfallet också i samband med att en utredning görs. Möjligheten till telefontolkning finns. Det är alltid myndigheten som avgör om en tolk behövs i det enskilda fallet. Det är också myndigheten som betalar tolken. Bestämmelsen i förvaltningslagen är en garanti för att den enskildes rättssäkerhet inte blir åsidosatt.

Om det blir aktuellt med ett besök måste den biståndssökande få information om vilka handlingar han eller hon bör ta med sig för att utredningen ska kunna genomföras så snabbt som möjligt.

### **6.3 Ansökan**

Huvudregeln är att ansökningsblanketten ska användas men en skriftlig ansökan i annan form eller en muntlig ansökan gäller i princip också och ställning måste tas till varje ansökan. Om ansökan är muntlig är det viktigt att den journalförs. Det viktigt att skilja på en ansökan och ett rådgivande samtal. En överdriven formalisering av kontakten kan i vissa fall kännas kränkande för den enskilde. Om förhållandet är



oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte. En ansökan ska alltid utredas och mynna ut i ett beslut.

Om en ofullständig ansökan inkommer ska den som huvudregel kompletteras av den sökande.

I de fall där handläggaren kommit fram till att sökande saknar förmåga att fylla i en ansökan kan undantag göras och detta ska tydligt dokumenteras. I sådant fall ska handläggaren själv med den sökandes samtycke, inhämta alla relevanta uppgifter enligt *FL 7 §* innan beslut fattas.

Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter, exempelvis normer, krav och kontroller i samband med biståndsprövningen och att uppgifterna kommer att registreras i dataregister. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

För att underlätta utredningsförfarandet och nödvändiga kontroller är det lämpligt att socialtjänsten före besöket informerar den enskilde om vilka handlingar han eller hon bör ha med sig. Som exempel på handlingar som är viktiga att ha med sig vid besöket kan nämnas:

- legitimation,
- hyreskontrakt,
- eventuellt arbetsgivarintyg,
- de senaste lönebeskeden,
- de senaste månadernas utbetalningar av pension, efterlevnadsstöd till barn, sjukpenning, föräldrapenning, underhållsstöd, bostadsbidrag och eventuella övriga inkomster,
- uppgifter om tillgångar i form av bil, bankmedel, fastighet, båt med mera,
- kontoutdrag,
- inbetalningskvitton och
- handlingsplan från arbetsförmedlingen eller/och läkarintyg.
- om klienten är invandrare; dokument eller uppgifter som behövs för ansökan och som den biståndssökande fått i kontakten med andra myndigheter, till exempel uppehållstillstånd eller uppehållsbevis

## 6.4 Utredning

Begreppet utredning används om all den verksamhet som behövs för att göra det möjligt att fatta beslut eller lämna ett begärt yttrande i ett ärende. Utredning används också som ett sammanfattande begrepp på den slutliga dokumentation som utredandet



resulterar i. Syftet är med andra ord att få fram ett beslutsunderlag. För den enskildes rättssäkerhet är det viktigt att socialnämndens beslut grundar sig på en utredning som är tillförlitlig.

Grunden för en utredning om ekonomiskt bistånd är att ta reda på orsakerna till att den enskilde inte kan försörja sig själv eller behöver bistånd för sin livsföring i övrigt. Utredningen syftar till att kartlägga vilka behov som finns och vilka möjligheter och resurser den enskilde har att själv tillgodose sina eller familjens behov. Handläggaren måste skaffa sig en helhetsbild av försörjningshinder resurser och behov. Hur omfattande utredning som ska göras beror på omständigheterna det enskilda fallet.

Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av *11 kap. 1 § SoL*. Allmänt gäller att en utredning ska inledas utan dröjsmål. Varje ärende ska handläggas så enkelt och snabbt som möjligt och på ett sådant sätt att handläggningen inte medför större kostnader än nödvändigt. Detta är också viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt. Av *11 kap 1 § SoL* framgår också att utredningsmaterialet ska tas om hand på ett betryggande sätt.

Utredningen ska omfatta uppgifter om den enskildes eller hushållets ekonomi och vilka möjligheter det finns att tillgodose behovet på annat sätt. Uppgifterna som ska ligga till grund för beslutet lämnas i första hand av den enskilde själv. Den enskilde kan också använda sig av ett ombud som lämnar nödvändiga uppgifter om ekonomin. Socialtjänsten kan dock hjälpa till med att skaffa sådana upplysningar och yttranden från andra myndigheter som är nödvändiga för utredningen. Detta kan många gånger vara enklare än att den enskilde själv måste vända sig till olika myndigheter och skaffa fram de uppgifter som behövs. En utredning om ekonomiskt bistånd är frivillig och sker helt på den enskildes eget initiativ.

Utredningen kan inte genomföras om den biståndssökande motsätter sig det. En naturlig följd av detta är att den enskilde ges ett reellt inflytande i utredningsprocessen och att utredningsarbetet görs tillsammans med honom eller henne. Detta innebär till exempel att den enskilde själv bestämmer vilka kontakter som ska tas med andra instanser.

För att socialnämnden skall kunna avgöra om en enskild har rätt till ekonomiskt bistånd behövs ett underlag för bedömning och beräkning. Om en enskild trots särskild begäran inte förser nämnden med det underlag som behövs eller motsätter sig att handläggaren tar nödvändiga kontakter, bör nämnden i regel kunna avslå ansökan.





Konsekvenserna av en ofullständig utredning kan också bli att den enskilde inte får den hjälp som han eller hon behöver. Handläggaren eller beslutsfattaren är den som avgör om underlaget är tillräckligt för att ligga till grund för ett beslut.

Det är endast sådana uppgifter som är relevanta för biståndsbedömningen som ska inhämtas. Uppgifterna ska gälla den biståndssökande och hans eller hennes familj. Personer som inte har sökt ekonomiskt bistånd och förekommer i utredningen, till exempel genom att hyra ut ett rum eller bostad i andra hand, ska inte behöva lämna uppgifter till utredningen eller utsättas för kontroller.

I varje utredning som görs ska *barnens situation* uppmärksammas särskilt. Detta framgår av 1 kap 2 § och 3 kap 5 § andra stycket SoL. Bestämmelserna syftar till att stärka barnens ställning i lagen. Även om barnens bästa inte alltid är avgörande för vilket beslut som ska fattas, ska det alltid beaktas, utredas och redovisas. Vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkar beslutet ska alltid dokumenteras. Det säkras att barnperspektivet tillgodoses. Vid en intressekonflikt mellan vuxna och barn ska barnets intresse ha företräde.

## 6.5 Dokumentation

Enligt 11 kap 5 § SoL är socialtjänsten skyldig att *dokumentera* de uppgifter som har betydelse för bedömning och handläggning av ett ärende.

Dokumentationsskyldigheten gäller både de muntliga och skriftliga uppgifter som den enskilde lämnar i samband med utredningen. Det är viktigt att erinra sig att ett beslut ska basera sig på det och endast det som finns i dokumentet.

Dokumentationen ska omfatta dels de omständigheter som rör den enskildes hjälpbehov, dels på vilket sätt utredningen gjorts, till exempel vad som framkommit vid kontakter med andra myndigheter. Av dokumentationen ska självfallet också framgå vad som har beslutats och vilka åtgärder som vidtagits. Dokumentationen ska genomföras på ett sådant sätt att det framgår hur ärendet fortlöper och hur besluten genomförs. Dokumentationen ska vara saklig, objektiv och utformas med respekt för den enskilde. Av dokumentationen bör det också framgå vilken handläggare som noterat vilken uppgift och när anteckningen gjordes. Den enskilde har rätt att ta del av vad som har skrivits om honom eller henne. Det ska även klart framgå om den enskilde anser att en uppgift är felaktig eller om han eller hon har en annan uppfattning.



Dokumentationen är nödvändig för att den biståndssökande ska kunna ta del av uppgifterna och den har en avgörande betydelse som underlag för ett korrekt beslut. Brister i detta avseende kan medföra att de beslut som fattas grundar sig på otillräckligt eller felaktigt beslutsunderlag. Ytterst är dokumentationsskyldigheten en fråga om den enskildes rättssäkerhet. Dokumentation är också en förutsättning för att socialtjänsten ska kunna följa upp och utvärdera sina insatser. Fördjupad vägledning kan erhållas från Socialstyrelsens handbok ”*Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*”, 2010.

### **6.5.1 Journalanteckningar**

Journalanteckningar ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information, skriftliga handlingar, det gäller även alla handlingar som inkommer i samband med ansökan och uppgifter av betydelse för bedömning ska dokumenteras liksom vilken information som lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som gjorts. Utgångspunkten är att anteckningarna ska innehålla tillräcklig och relevant information så att andra handläggare ska kunna handlägga ärendet utan att inkonsekvens eller missförstånd uppstår. Dessutom ska den sökande kunna ta del av och förstå dokumentationen.

### **6.6 Handlingsplan och delaktighet**

I samband med att ett ärende aktualiseras ska en utredning alltid göras och dokumenteras enligt särskild mall. Utredningen ska utgöra underlag för den handlingsplan som alltid ska upprättas.

#### **6.6.1 Delaktighet i utredning och rätten att yttra sig över den**

Med utgångspunkt i det rättssäkerhetsskydd som finns för den enskilde är att utredningen och insatser ska genomföras tillsammans med den biståndssökande, att den biståndssökande har rätt till insyn och medbestämmande i utredningsarbetet och att den biståndssökande under ärendets gång ska hållas underrättad om det som skrivs om honom eller henne samt få antecknat om han eller hon anser att någon uppgift är felaktig.

En annan grundregel som har ett nära samband med rätten till insyn i den egna personakten och är ett slags påbyggnad av denna, är den s.k. kommunikationsprincipen. Den princip som utgör garanti för den enskilde att få möjlighet att framföra sina synpunkter och ta tillvara sin rätt. Kommunikation är något som äger rum innan ett beslut fattas.



### 6.6.2 Kommuniceringskrav vid beslut om avslag

Om socialnämnden initialt i ett ärende överväger att avslå hel eller del av ansökan om ekonomiskt bistånd är socialnämnden skyldig att kommunicera till den sökande att socialnämnden överväger att avslå hel eller del av ansökan om ekonomiskt bistånd i enlighet med 17 § Förvaltningslagen. Skyldigheten att kommunicera, kommunikationsprincipen syftar till att stärka den enskildes rättsäkerhet och grundtanken att ”ingen ska dömas ohörd”. Om inga nya uppgifter har inhämtats från annan person än sökande så går det bra att kommunicera beslutet muntligt. Om det har hämtats uppgifter från andra personer än den sökande eller annan instans och/eller myndighet så är socialnämnden skyldig att skriftligt kommunicera inkomna uppgifter, utredningsmaterialet och förslag till beslut. Den enskilde får på detta sätt kännedom om alla de omständigheter som socialnämnden grundar sitt beslut på och tillfälle att komplettera och kontrollera utredningsmaterialet. Socialnämnden för också i sin tur möjlighet att kontrollera att utredningsmaterialet innehåller korrekta och fullständiga uppgifter.

Vid beslut där det gäller del av avslag av ansökan om ekonomiskt bistånd beviljas den del av beslutet som sökande har rätt till och det behöver inte kommuniceras innan beslut fattas om att bevilja ekonomiskt bistånd utan endast den information som berör avslaget.

I de fall som kommunicering inte är nödvändig är om beslutet inte går part emot, det vill säga om den enskilde får precis vad han eller hon ansökt om, uppgiften saknar betydelse, till exempel om en annan person har lämnat en uppgift som man redan känner till eller inte behövs för beslutsfattandet eller om det är uppenbart obehövligt att kommunicera. I varje enskilt fall får en bedömning göras om huvudregeln om skyldigheten att kommunicera är tillämplig eller om man kan använda sig av någon av undantagsbestämmelserna. I tveksamma fall är det bättre att kommunicera än att låta bli.

### 6.7 Beslut

Ur rättsäkerhetssynpunkt är det viktigt att ett ärende avslutas på ett korrekt sätt och så snart som möjligt. Utredningen ska utmynna i ett förslag till beslut och beslutet ska fattas av någon som är behörig. Ett ärende avslutas när det är avgjort, det vill säga när det finns ett slutligt beslut. Beslutet måste ha ett materiellt innehåll, till exempel: *NN beviljas bistånd till x med y kronor*. Det är viktigt att beslutet är tydligt. Det måste klart framgå vad som är förslag till beslut och vad som är beslutat. Av beslutet måste framgå vad den enskilde har ansökt om och vad som beviljats. Om ansökan avslås eller om det som beviljats inte tydligt överensstämmer med ansökan, måste det framgå tydligt så att den biståndssökande kan överklaga beslutet. I de fall beslutet går



den enskilde emot, det vill säga om den enskilde inte får det han eller hon ansökt om, måste beslutet motiveras enligt 20 § förvaltningslagen, FL.

Sammanfattningsvis ska beslut innehålla uppgifter om

- vad ansökan avser,
- vad som beviljats respektive avslås och enligt vilken bestämmelse, samt
- skälen till avslagsbeslutet. Beslutsmotiveringen ska vara sådan att orsaken till avslagsbeslutet tydligt framgår.

Datum för beslut och beslutsfattare bör anges i beslutet.

### 6.7.1 Motivering av beslut

Grundprincipen för beslut i ärenden som gäller myndighetsutövning mot enskild, är att de ska innehålla de skäl som bestämt utgången, det vill säga att beslutet ska motiveras. Det räcker inte att hänvisa till lagrum eller till ett generellt beslut. Skälen ska anges på ett sådant sätt att den enskilde förstår orsaken till beslutet. Motiveringen ska vara kort men får inte vara innehållslös. Eftersom socialtjänsten alltid är skyldig att göra en individuell prövning i varje enskilt fall är det inte tillräckligt att till exempel vid avslag enbart hänvisa att den enskilde har haft inkomster över försörjningsstödsnivå. I motiveringen bör även de övriga skäl ingå som gör att socialnämnden bedömer att den enskilde kan klara sig utan bistånd, till exempel att den biståndssökande har förmåga att klara upp situationen på egen hand.

### 6.7.2 Underrättelse om beslut

Det är ett krav att den enskilde för besked om innehållet i ett beslut samt upplysning om hur han eller hon gör för att överklaga beslutet, det vill säga får fullföljdshänvisning. Vid avslagsbeslut bör skriftlig det lämnas skriftlig hänvisning om hur man överklagar.

### 6.7.3 Avslagsbeslut och överklagande

De beslut som går att överklaga gällande ekonomiskt bistånd finns angivna i 16 kap. 3 § SoL. Det är beslut som gäller enligt 4 kap 1 § SoL och vägran av eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd enligt 4 kap. 5 § SoL. Om ett beslut överklagas enligt förvaltningslagen innebär det att domstolen kan pröva både beslutets laglighet och lämplighet. Det betyder att domstolen kan ompröva beslutet i dess helhet och ersätta det med nytt beslut. Domstolen kan upphäva eller fastställa beslutet men inte ersätta det med ett nytt beslut. Exempel på beslut som inte kan överklagas enligt förvaltningslagen utan endast genom laglighetsprövning är beslut enligt 4 kap 2 § SoL.



Ett grundläggande mål i förvaltningsverksamheterna är att de beslut som ska fattas ska vara sakligt och rättsligt riktiga. Har ett beslut blivit oriktigt kan det ändras på olika sätt. Det viktigaste medlet för att få ett beslut ändrat är genom att överklaga till högre instans.

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Den sökande ska alltid underrättas om ett avslagsbeslut enligt 4 kap 1 § eller 5 § SoL. Beslutet ska alltid vara skriftligt och motiveringen till beslutet ska framgå.

Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser, dvs. ändamålet.
- Hänvisning till § i socialtjänstlagen.
- Eventuell tidsperiod.
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten.
- Att beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts.
- Beslutsdag samt beslutsfattare och titel ska framgå.

Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

#### 6.7.4 Överklagan

Om en överklagan innehåller nya uppgifter som föranleder en ändring av beslutet ska en omprövning ske med stöd av 27 § förvaltningslagen. Av 27 § förvaltningslagen framgår under vilka förutsättningar en myndighet är skyldig att fatta ett nytt beslut som upphäver eller ändrar ett tidigare beslut. En rättelse ska göras om myndigheten som första instans, har fattat ett beslut som uppenbart är oriktigt, som kan ändras snabbt eller enkelt och om ändringen inte är till en nackdel för någon enskild part. Skyldigheten att ändra ett beslut gäller inte om myndigheten redan har överlämnat handlingarna i ärendet till en högre instans eller om det finns särskilda skäl som talar mot att myndigheten ändrar beslutet. Ett särskilt skäl mot ändring kan vara att beslutet bara är uppenbart oriktigt på flera punkter.

Enligt 23 § förvaltningslagen överklagas ett beslut skriftligt. I skrivelsen ska den som överklagar ange vilket beslut som ska överklagas och hur han eller hon vill att beslutet ska ändras och undertecknas med original underskrift, inte kopia på underskrift. Om den enskilde behöver hjälp med att utforma överklagandet är myndigheten enligt 4 § förvaltningslagen skyldig att hjälpa till med det.



Om det inte framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas eller ändras i sin helhet, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål. Justitieombudsmannen, JO har uttalat att den tid som behövs för att granska och överlämna ett ärende till förvaltningsrätten i regel inte överstiger en vecka.

Till förvaltningsrätten sändes följande handlingar:

- Ansökan.
- Överklagandet i original.
- Överklagat beslut.
- Eventuellt yttrande.
- Journalanteckningar.
- Normberäkning.
- Övriga relevanta handlingar för beslutet.

Om överklagan kommer in för sent ska den myndighet som fattat det överklagade beslutet avvisa överklagan enligt 24 § *förvaltningslagen* och fullföljdshänvisning ska skickas till den klagande. Beslutet i original, eventuellt yttrande och kopia på alla handlingar som bifogas till domstolen ska också skickas till den sökande i enlighet med rådande lagstiftning.

## 6.8 Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras. Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat ansökningsblanketten. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Om sökande har lämnat muntligt godkännande ska detta dokumenteras i journalanteckning.

Alla kontroller som görs och kontakter som tas i samband med biståndsansökan ska ske med den sökandes samtycke. Om den sökande inte lämnar samtycke måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om att avslå ansökan fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar i utredningen.

Följande kontroller ska alltid göras:

- Identitet, medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt.



- Uppgifter om boende och vistelse.
- Uppgifter om folkbokföring.
- Inkomster
- Tillgångar
- Sysselsättning

Nedan beskrivs kortfattat hur kontrollerna genomförs.

### **6.8.1 Identitet och vistelse**

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort eller ID-kort från bank.

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Vid behov kan hembesök göras för att utreda boendeförhållanden och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress men detta är inte ett krav för att vara berättigad bistånd. Vid bedömning av den sökandes kommundillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet. Det är även viktigt att kontrollera vistelsen för barn och ungdomar som uppges ingå i hushållet.

### **6.8.2 Inkomster**

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste tre månadernas transaktioner uppvisas liksom specifikationen till senaste preliminära deklARATIONEN inklusive bilagor och slutligt skattebesked med beräkning. Kontoutdrag ska därefter kontrolleras varje månad och kontoöversikt vid behov.

Om det framgår att en summa pengar satts in på något av sökandes konton är det upp till sökande att visa att dessa pengar inte ökat den disponibla inkomsten eller avser ett inkomstslag som inte ska reducera biståndet. I annat fall ska den insatta summan som huvudregel betraktas som inkomst vid beräkningen. Kvarstående medel från tidigare beviljat bistånd ska dock inte betraktas som inkomst vid beräkningen, annat än i samband med eventuell nödprövning.

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll



hos försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. När det gäller löpande ersättningar ska beslutsunderlag begäras in. I förekommande fall ska även kontroll göras av om ansökan om aktivitetsersättning, sjukersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner). Även inkomster från utlandet ska kontrolleras så långt det är möjligt.

### 6.8.3 Tillgångar

Eventuella olika tillgångar och värdet av dessa framgår inte längre av specifikationen till inkomstdeklarationen. Dock framgår om det finns inkomster av kapital, vilket indikerar att det finns bankmedel, aktier och fonder. Eventuella ränteutgifter kan indikera innehav av bostadsrätt. Fastighetsinnehav framgår om den sökande var ägare till fastigheten den 1 januari inkomståret. Specifikation på inkomstdeklaration ska uppvisas efter nybesök och därefter årligen. Saknas denna finns uppgifter hos Skatteverket. För att kontrollera om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuellt kontoutdrag från bank/värdepappersbolag. Kontroll av eventuellt bilinnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter när så anses nödvändigt.

### 6.8.4 Arbetslösa

Kontroll ska göras av om den arbetslöse följer överenskommen handlingsplan, är inskriven på arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger.

Om den arbetslöse har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl för att säga upp sig ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För de personer som sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, det vill säga om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först den





dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

## 6.9 Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för a-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan t.ex. vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå.

### 6.9.1 Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet

- Aktivitetsstöd.
- Aktivitetsersättning.
- Arbetslöshetsersättning.
- Arv
- Arvode.
- Avgångsvederlag.
- Barnbidrag.
- Bostadsbidrag (inneboende kan också söka bostadsbidrag).
- Bostadsersättning.
- Boendetillägg.
- Bostadstillägg.
- Etableringsersättning.
- Extra försäkringsförmåner t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Familjebidrag (vid värnplikt).



- Flyttbidrag.
- Försäkringsersättning eller skadestånd, dock ej den del som ska täcka klart förutsägbara kostnader till följd av skadan.
- Föräldrapenning. Sökande har rätt att spara upp till 28 dagars föräldrapenning fram till det år då föräldrapenning senast kan tas ut. Det gäller dagar med ersättning på grundnivå. Sökande bör inte heller vara tvungen att utnyttja ersättningsdagar med föräldrapenning före barnets födelse. Båda föräldrarna, inte bara den som är arbetssökande eller den som har lägre lön, kunna använda sig av sin möjlighet (halva tiden vardera med föräldrapenning) av att vara hemma med barnet.
- Handikappersättning. Finns det merkostnader som ska bekostas av handikappersättning så ska den del av handikappersättning som är till merkostnader inte medräknas i beräkning av försörjningsstödet. Sökande ska inkomma med beslut om handikappersättning samt skriftligt visa vilka merkostnader sökande har på grund av sin funktionsnedsättning.
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag – räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete.
- Hyresdel från inneboende.
- Kommunalt vårdnadsbidrag.
- Kontanta medel.
- Livränta.
- Lön eller sjuklön.
- Omställningsbidrag.
- Pension.
- Rehabiliteringsersättning.
- Räntor och utdelningar.
- Sjukersättning.
- Sjukpenning.
- Skatteåterbäring.
- Studiebidrag.
- Studiemedel.
- Traktamente.
- Underhållstöd.
- Utryckningsbidrag (värnplikt, kriminalvård).
- Utvecklingsersättning.
- Vårdbidrag för funktionsnedsatt barn.
- Äldreförsörjningsstöd.



Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma. Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten.

### **6.9.2 Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet**

- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdom.
- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning till exempel från FVO (Föreningen för välgörenhetens ordnande) eller kommunen.
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan.
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestuderande på annan ort.
- Merkostnader vid vårdbidrag.
- SFI-bonus.

Beträffande SFI-bonus måste den sökande kunna styrka att en utbetalning eller pengar på kontot härrör från detta.

Beträffande handikappersättning och merkostnadsersättning vid vårdbidrag är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd.

Ålderspensionärer bör kunna ha ett sparande medel upp till ett halvt basbelopp och barn upp till 15 % av basbeloppet. Detsamma gäller hushållsmedlemmars eventuella bosparande upp till den nivå som behövs för att behålla platsen i bostadskön resterande del ska beaktas som en tillgång.

### **6.9.3 Överskjutande inkomst från tidigare månader**

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.



Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid eller fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster ett par månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur socialtjänsten räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över norm.

#### **6.9.4 Arbetsinkomst för skolungdomar**

Hemmavarande barns och skolungdomars inkomster av eget arbete ska enligt *4 kap 1 § SoL* inte beaktas som inkomst vid beräkning av ekonomiskt bistånd. Till skolungdomar räknas ungdomar under 21 år som studerar i grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförbar grundutbildning. Inkomsterna kan användas till fritidsaktiviteter eller annat behov barn och skolungdomen har utöver norm.

#### **6.10 Tillgångar**

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. En del av tillgångar framgår av slutskattsedel eller hemförsäkringsbrev.

##### **6.10.1 Bil**

Innehav av bil bör inte vara ett hinder om den enskilde måste ha bil:

- i sitt arbete,
- för att kunna ta sig till och från sin dagliga sysselsättning, t.ex. därför att allmänna kommunikationsmedel inte har rimlig turtäthet eller finns inom rimligt avstånd från bostaden,
- för att skjutsa barnet eller barnen till förskoleverksamhet, eller



- av medicinska eller sociala skäl, t.ex. för att en förälder ska kunna umgås med sitt barn.

Om den enskilde behöver bil för arbetsresor, bör de faktiska kostnaderna för arbetsresor kunna användas som underlag vid beräkning av skäligena kostnader t.ex. för bensin, skatt, försäkring och besiktning.

Godkännande av bilinnehav ska som regel omprövas var tredje månad. Socialnämnden bör i vissa fall kunna aktualisera byte till en billigare bil, om bilens värde är högre än ett basbelopp. Om den enskilde på grund av funktionshinder har en specialanpassad bil bör denna, oavsett värde, inte räknas som en tillgång.

Om behovet av ekonomiskt bistånd blir långvarigt bör socialtjänsten i vissa fall kunna diskutera med den biståndssökande hur kostnaderna för arbetsresorna kan reduceras, t.ex. genom byte av bostad eller arbete eller genom samåkning till arbete. Vid behov av bil av medicinska skäl ska möjlighet till färdtjänst utredas.

Då skäl för bilinnehav ej finns ska bilen avyttras omgående alternativt inom en månad. Om det bedöms att bilen skall avyttras ska information om ungefärligt värde skriftligt informeras till den sökande. Vägledande värde av bilen kan vara från Blocket eller Kvarndammen. Sökande ska efter att bilen avyttrats inkomma med kvitto som visar hur mycket bilen sålts för alternativt skriftligt styrka annat värde av bilen från auktoriserad bilfirma eller motsvarande.

### **6.10.2 Fritidshus**

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst tre månader. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning. Om det finns särskilda skäl t.ex. fel säsong eller tvist i samband med försäljning kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

### **6.10.3 Bankmedel, aktier, obligationer**

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Ålderspensionärer bör dock kunna ha sparade medel upp till ett halvt basbelopp.



#### **6.10.4 Bosparande**

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst tre månader, och den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas inestående kapital i SKB:s bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

#### **6.10.5 Pensionssparande**

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

#### **6.10.6 Barns inkomster och tillgångar**

Om barn har inkomster i form av exempelvis barnpension ska de avräknas mot barnets försörjningsstödsbehov. Barns tillgångar i form av kapital, fastighet eller dylikt ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas. Barn får dock ha sparade medel upp till 15 % av basbeloppet.

#### **6.11 Utgifter**

De enda utgifter som ska räknas in i månadsbehovet är de som omfattas av försörjningsstödet. Utgift för underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas. Om den av parterna i ett sammanboende som har inkomst är underhållsskyldig för barn sedan tidigare ska fastställt underhållsstöd räknas bort från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan han inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd. Den som återbetalar studielån kan genom uppvisande av intyg som styrker att personen saknar annan inkomst än ekonomiskt bistånd få uppskov med återbetalning hos CSN.

#### **6.12 Hushållstyper**

##### **6.12.1 Sammanboende med hushållsgemenskap**

Då vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden gäller hushållsgemenskap som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för



beräkning av biståndsbehov. Det innebär t.ex att om bara den ene har inkomst får han eller hon stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas.

### **6.12.2 Gifta men ej sammanboende**

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo. Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer. Försörjningsplikt kan inte hävdas gentemot den som får försörjningsstöd.

### **6.12.3 Gymnasiestuderande ungdom**

Föräldrarnas försörjningsplikt enligt *föräldrabalken* gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte.

Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas. Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo. Möjligheten att utse en god man kan beaktas om den unges intressen särskilt behöver bevakas. Om den unge fyllt 16 år kan han eller hon själv ansöka om god man.

### **6.12.4 Inneboende**

För sökande som är inneboende räknas inte med hushållsgemenskap. Dessa personer ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter, som t.ex telefon och förbrukningsvaror ingår i hyran kan normen anpassas efter det.



### **6.12.5 Underårig som har bildat familj**

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn. Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

### **6.12.6 Hushåll med underåriga barn**

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds. Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bl.a. till barnets invänjning i förskoleverksamhet eller skola. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna. Den som har försörjningsstöd i avvaktan plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg.

### **6.12.7 Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna**

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska som regel halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts att man delar mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

### **6.13 Utbetalningsperiod och utbetalningsätt**

Om ansökan om ekonomiskt bistånd avser en annan period än en kalendermånad, bör biståndet i regel beräknas från och med tidsbeställningsdagen. Om den enskilde har angivit ett senare datum i ansökan, bör detta gälla.

Ekonomiskt bistånd bör i regel betalas ut månadsvis och vara tillhanda till den sökande den 27:e varje månad samt direkt till den enskilde via något av de vanliga betalningssätten, dvs till bankkonto, postanvisning, postgiro eller bankgiro.

Extraordinära utbetalningsätt i form av rekvisitioner eller matkuponger bör endast användas i yttersta undantagsfall, om mycket speciella omständigheter föreligger.





### 6.13.1 Dagsbelopp

Om ekonomiskt bistånd ges för en kortare period än en månad, bör socialnämnden använda sig av ett dagsbelopp. Dagsbeloppet räknas fram genom att beloppet i riksnormen multipliceras med tolv och sedan divideras med 365.

### 6.14 Återkrav av försörjningsstöd

Försörjningsstöd som lämnas med stöd av *4 kap 1 § SoL* är den enskilde i princip inte skyldig att betala tillbaka. Men om försörjningsstödet lämnas som förskott på förmån / ersättning eller till person som är indragen i arbetskonflikt har socialtjänsten rätt att kräva tillbaka bidraget.

Återkrav gäller:

- I avvaktan på ersättning från a-kassa (sökanden är självförsörjande efter att ersättning kommer igång).
- Lön från arbete under studieuppehåll; förskott ska beaktas i avvaktan på ersättning från a-kassa (gäller studerande)
- Ekonomiskt bistånd beviljat enligt *4 kap 2 § SoL* med villkor om återbetalning.

För framtida ersättningar från försäkringskassa ska framställan om återbetalning skickas dit. I de fall återkrav av utgivet försörjningsstöd ska ske enligt *9 kap 2 § SoL* ska den sökanden underrättas om detta när försörjningsstödet beviljas. Krav om återbetalning enligt *9 kap 1 § SoL* kan även ske om någon erhållit för mycket försörjningsstöd genom att lämna felaktiga uppgifter eller underlåtit att lämna uppgifter. Även om denne inte har haft något uppsåt, men borde ha insett att summan var felaktig, kan beloppet återkrävas.

Bestämmelsen i *9 kap SoL* innebär inte att återbetalningsskyldigheten alltid kan göras gällande. Förutom i de situationer som finnas angivna i *9 kap 3 § SoL*, talan väcks vid förvaltningsrätten kan det bli frågan om att medge eftergift enligt *9 kap 4 § SoL* när det kan antas bidra till personens fortsatta rehabilitering eller när återbetalning kan bedömas inverka negativt på ett uppnått behandlingsresultat.

### 6.15 Misstänkt bidragsbrott

Polisanmälan enligt *6 § bidragsbrottslagen* ska ske när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Har någon lämnat oriktiga uppgifter eller förtigit inkomster och på så sätt obehörigen eller med för högt belopp fått ekonomiskt bistånd kan detta vara



en olaglig handling. Oavsett om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts eller ej ska det belopp den enskilde fått obehörigen eller med för högt belopp återkrävas med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap SoL.

Innan anmälan görs ska en utredning av vad som hänt och hur detta påverkat rätten till bistånd göras. Om felaktig utbetalning skett eller risk för felaktig utbetalning förelegat på grund av vad som förefaller vara en brottslig handling från den sökandes sida finns anledning anta att ett brott har begåtts och en brottsanmälan bör göras. Utredningen ska besvara om den sökande har fått tillfredsställande information om vilka regler som gäller och om den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande. Det är viktigt att dessa utredande åtgärder vidtas så att varje brottsanmälan är välgrundad. Den interna utredningen bör göras så fort som möjligt sedan indikationen uppstått.



## 7 Offentlighet och sekretess inom socialtjänsten

Offentlighets- och sekretesslagen, OSL reglerar myndigheters hantering av allmänna handlingar.

Sekretess inom socialtjänsten regleras i huvudsak av *26:1 OSL* samt *21:1 och 21:3 OSL*.

### **7. 1 Sekretess inom socialtjänsten– 26 kap 1 § OSL, 21 kap 1 o 3 §§ OSL**

**Föremål för sekretess inom socialtjänsten:** uppgift om enskilds personliga förhållande, allt från adress till sjukdomstillstånd, *21:1 och 3 OSL*.

Dock inte enligt *26:7 OSL beslut* om omhändertagande för vård enligt LVM, LVU, LSU, beslut om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal. Dessa beslut är alltid offentliga.

**Sekretessens styrka:** uppgift kan lämnas ut om det är klart att enskild eller närstående inte lider men om uppgiften röjs.

**Förtydligande:** det är den *enskildes egen mening* som räknas, närstående är någon som pga. sin relation kan tänkas lida men (individuell prövning).

Lida men är:

- 1) integritetskränkning,
- 2) uppgift kan användas på ofördelaktigt sätt.

I princip så kan endast det utredas genom att fråga den enskilde. Det kan inte objektivt avgöras av personal inom socialtjänsten. Sekretess gäller i 70 år och om den enskilde är avliden så ska bedömning göras utifrån vad den enskilde själv skulle svarat.

### **7.2 Osäkerhet och överklagan – 6 kap 7 och 8 §§ OSL**

**Vid osäkerhet gällande sekretess:** neka utlämnande och ge information om hur beslutet kan överklagas enligt *OSL 6:7-8*.

Prövning ska göras även om den enskilde avlidit, RÅ 2007, ref 16.



## 7.3 Nödvändigt utlämnande/uppgiftsskyldighet – 10 kap 2 och 20 §§ OSL

### Nödvändigt utlämnande OSL 10:2

Sekretess hindrar inte att uppgift lämnas till enskild eller annan myndighet om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet enligt lagar och författningar. Tillämpas restriktivt. Prop 79/80:2 s 465, 495.

### Uppgiftsskyldighet OSL 10:28

Sekretess hindrar inte att uppgift lämnas till myndighet om uppgiftsskyldighet följer enligt lag eller förordning. Lämna ut uppgift på eget initiativ – göra anmälan, underrättelseskyldighet (barn som far illa, LVM, överförmyndaren)

Lämna ut uppgift på begäran – yttranden, utredningar, särskilda uppgifter.

#### Exempel:

- *SoL 14kap 1 §* skyldighet att anmäla till barn- eller ungdomsgruppen om det finns kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa för att skydda barnet.
- *LVM 6 §* Skyldighet att anmäla till beroendegruppen om det finns kännedom att någon kan antas vara i behov av vård enligt denna lag.
- *SOF 5:3* Skyldighet att till överförmyndaren om den finner
  1. att god man eller förvaltare enligt föräldrabalken bör förordnas för någon,
  2. att någon inte längre bör ha förvaltare, eller
  3. att förhållandena talar för att en förälder inte kommer att förvalta sitt barns egendom på ett betryggande sätt.
- *Lag om personutredning 6 §.* Skyldighet att lämna upplysningar om den misstänkte på begäran av rätten, åklagaren eller kriminalvården.

Socialnämnden kan utan hinder av sekretess polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Sekretess hindrar i vissa fall inte att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, polismyndighet eller annan myndighet som har att ingripa mot brottet. Detsamma gäller uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen.



## 8 Vistelsebegreppet

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det *yttersta ansvaret* för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan kommuner i fråga om stöd och hjälp enligt denna lag finns i 2 a kap.

I fråga om den som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. finns särskilda bestämmelser om bistånd i den lagen. Lag (2011:328). *Socialtjänstlagen 2 kap 1 §.*

### 8.1 Ansvarsfördelning mellan kommuner – 2 a kap SoL

**1 §** Den kommun där den enskilde vistas ansvarar för stöd och hjälp enligt 2 kap.1 §, om inte annat följer av 3–5 §§.

**2 §** Om det står klart att en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp åt en enskild, är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.

**3 §** Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, ansvarar bosättningskommunen för det stöd och den hjälp som den enskilde behöver. Med bosättningskommun avses i detta kapitel;

1. den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller
2. om den enskilde är stadigvarande bosatt i en kommun men har sin starkaste anknytning till en annan kommun, den sistnämnda kommunen, eller
3. om den enskilde saknar stadigvarande bostad, den kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning.

**4 §** En kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i;

1. familjehem enligt 6 kap. denna lag eller 9 § 8 LSS,
2. hem för vård eller boende enligt 6 kap.,
3. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,
4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,
5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 LSS, eller
6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes



bosättningskommun.

**5 §** Den kommun där den enskilde är folkbokförd ansvarar för stöd och hjälp;

1. under kriminalvård i anstalt,
2. under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun,
3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.

## **8.2 Vistelsekommunens skyldighet att bistå bosättningskommunen**

**6 §** När en enskild avser att vistas en kortare tid i en annan kommun än bosättningskommunen,

och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom behöver stöd och hjälp för detta, är vistelsekommunen skyldig att på begäran;

1. bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp,
2. verkställa bosättningskommunens beslut.

**7 §** Om en bosättningskommun har begärt verkställighet enligt 6 § 2, ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för verkställighetskostnaderna. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser.

## **8.3 Ansökan om insatser i en annan kommun**

**8 §** En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den

1. kommunen om han eller hon, till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas, eller
2. på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

**9 §** En ansökan enligt 8 § ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Är den sökandes behov tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den omständigheten när ansökan prövas. Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan.



## 8.4 Överflyttning av ärende

**10 §** Ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd i fråga om en enskild person kan flyttas över till en annan kommun. En kommun som anser att ett ärende ska flyttas över ska begära det hos den andra kommunen. Ärendet ska då flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. En begäran enligt andra stycket ska vara skriftlig. Den andra kommunen ska skriftligen och utan dröjsmål meddela sin inställning.

**11 §** Om berörda kommuner inte är överens om att flytta över ärendet, får den kommun som begärt överflyttning ansöka om det hos Socialstyrelsen. En sådan ansökan får också göras av en kommun, som inte inom en månad har fått svar från en annan kommun på en begäran om överflyttning. Socialstyrelsen ska pröva ansökningen så snart som möjligt. Beslut i ärendet ska meddelas inom tre månader från det att ansökan kom in, om det inte finns särskilda skäl för en längre handläggningstid.

**12 §** Uppgifter som behövs för att en kommun ska kunna ta över ett ärende enligt *10* eller *11* § ska lämnas ut av den kommun som överlämnar ärendet.

## 8.5 Riktlinjer för ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län

Riktlinjerna är till för att reglera kommunernas ansvar och samverkan för den kategori hemlösa som saknar fast bostad, egen eller förhyrd bostad och som inte bor i någon stadigvarande inneboendeförhållande. Dessa personer är därför hänvisade till tillfälliga boenden eller är uteliggare. Definition på hemlöshet enligt riktlinjerna är att som hemlös räknas:

- person som saknar fast bostad det vill säga egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande inneboendeförhållande samt är hänvisad till tillfälliga boendialternativ eller är uteliggare.
- personer boende på härbärgen.
- personer som bor på institutioner eller de som inte har någon bostad ordnad vid utskrivning från behandlingshem eller kriminalvårdsanstalt.
- personer som tillfälligt under högst en månad, bor hos anhöriga, olika kamrater eller bekanta.



### 8.5.1 Ansvarsfördelning mellan Stockholms läns kommuner

För hemlös person som är aktuell hos socialtjänsten i en kommun eller har varit det sedan tre månader tillbaka behåller den kommunen ansvaret tills personen får ny fast bostad. Med fast bostad avses här person som har första- eller andrahandskontrakt eller intyg om inneboende. Om personen inte har varit aktuell i någon kommun sedan tre månader tillbaka räknas det från det tillfälle då personen åter blir aktuell för socialtjänsten får den kommun som är vistelsekommunen ansvaret.

Kontakt med socialjour räknas ej, i dessa riktlinjer som att vara aktuell hos någon kommuns socialtjänst och ska därför inte ingå i ovan angivna tidsberäkningar.

Får en person fast bostad enligt definition i kap 2 i en ny kommun övertar denna kommun efter en månad ansvaret för personen. Vid denna bedömning skall således hänsyn tas till personens uppgifter och om denne innehar ett eget hyreskontrakt, andrahandskontrakt eller inneboendekontrakt som visar på ett stadigvarande boende. Om oklarheter råder om personen kommer att bo stadigvarande i den nya bostaden övergår ärenden först efter tre månader till den nya kommunen.

I de fall den kommun som den enskilde flyttar ifrån gör bedömning att denne kan behöva stöd av socialtjänsten i den nya kommunen skall med den enskildes samtycke den nya kommunen informeras om detta behov så att stöd tidigt kan planeras.

### 8.5.2 Personer som vistas vid kriminalvårdsanstalt eller vårdas på sjukhus

Enligt *SoL 16:2* har folkbokföringskommunen ansvar för personer som är;

- i kriminalvårdsanstalt,
- vårdas på sjukhus eller annan sjukvårdsinrättning på initiativ av annan än en kommun,
- är i behov av insats som aktualiseras inför avslutning av vård på kriminalvårdsanstalt eller sjukhus.

Folkbokföringskommunen har även ansvaret för hemlösa flyktingar och häktade personer.

### 8.5.3 Fortsatt ansvar vid flyttning

I följande fall behåller den kommun personen flyttar ifrån ansvaret:

- I de fall personen flyttar till försökslägenhet eller träningslägenhet i annan kommun behåller den placerande kommunen ansvaret för samtliga biståndsinsatser till dess att kontraktet övergår till den boende.





- Den kommun som beslutar om (institutions)placering av vuxna enligt LVM eller SoL behåller ansvaret för alla insatser tills vården är avslutad och placeringen och öppenvård, föranledd av placeringen, upphört.
- Enligt 11 kap 4 § SoL har den socialnämnd som påbörjat en utredning enligt 11 kap 1-2 §§ SoL och ärendet avser missbrukare skyldighet att slutföra utredningen och fatta beslut i ärendet. Den nya vistelsekommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som socialnämnden kan behöva för att fatta beslut i ärendet.

Första stycket gäller inte om den nya vistelsekommunen samtycker till att ta över utredningen av ärendet eller om ärendet annars flyttas över.

I de fall där den enskilde anses ha hamnat ”i fel kommun” enligt riktlinjerna skall denna kommun biträda den enskilde att få kontakt med den kommun som har ansvaret. I de fall som kommuner är oense om ansvaret skall åtgärder ändå vidtas så att den enskilde ej skall åsamkas onödigt lidande.



## 9 Beslutsnivåer och delegation

Delegationsnivåer för beslut om ekonomiskt bistånd enligt *4 kap 1 § SoL* i ärenden om försörjningsstöd och för livsföring i övrigt, bistånd till livsföring i övrigt med villkor om praktik eller kompetenshöjande åtgärder samt beslut om bistånd med vägrande eller nedsättning av fortsatt försörjningsstöd i enlighet med riktlinjer.

- Delegation upp till 50 % av basbelopp har socialsekreterare och handläggare.
- Delegation upp till 100 % av basbelopp har chef och gruppledare.
- Utskott beslutar om summor från ett prisbasbelopp och uppåt.
- Delegation om bistånd avseende förmedling av egna medel har chef.
- Beslut om bistånd utöver *4 kap 1 § SoL* har socialchef.
- Beslut om bistånd enligt *4 kap 2 § SoL* har chef och gruppledare.
- Beslut om ekonomiskt bistånd mot återkrav *4 kap 1 § SoL* har socialsekreterare och handläggare.
- Beslut om ekonomiskt bistånd mot återkrav *4 kap 2 § SoL* har socialchef.
- Återkrav *4 kap 2 §, 9 kapitlet 1 och 2 §§ SoL* har chef och gruppledare.



## 10 Bilagor

### 10.1 Hemutrustning

Kök	Pris
Bord 4 personer (har stolar)	399 kr
Bord 6 personer	599 kr
Bord med 4 stolar:	699 kr
Stol	149 kr/styck
Taklampa	69 kr
<i>Äta</i>	
Bestick 16 delar	29 kr
Bestick 24 delar	99 kr
Glas 6 st	29 kr
Assiett	15 kr/styck
Tallrik/Djuptallrik	19 kr/styck
Mugg	4 kr/styck
Serveringsskå 1	19 kr
<i>Tillaga</i>	
Grytor 4 delar	79kr
Stekpanna	59 kr/2 st.
Osthyvel	15 kr
Grytunderlägg	19 kr
Köksredskap 3 delar	9 kr
Visp	15 kr/2 st.
Potatisskalare	9 kr
Måttsats	9 kr
Slickepott(urskrapare)	9 kr
Knivset 4 delar	99 kr
Skärbräda 2 stycken	19 kr/2 st.
Ung/serveringsform	39 kr
Durkslag	29 kr
Vispskål	29 kr
Grytlapp	19 kr



Matförvaring	25 kr/4 st.
Diskställ	49 kr
Bestickställ	29 kr

### Vardagsrum

Soffa 2 sits	995 kr
Fåtölj	399 kr
Soffbord	199 kr
Tv bänk	299 kr
Taklampa inkl. upphäng	179 kr

<i>Sova barn</i>	<i>Pris</i>
Spjäsäng	399 kr
Madrass	399 kr
Bäddmadrass	100 kr
Spjälskydd	130 kr
Babytäcke	79 kr
Kudde till spjäsäng	40 kr
Örngott och påslakan	129 kr/styck
Lakan	79 kr/2 stycken
Babyfilt	49 kr
Säng barn	399 kr
Madrass	599 kr
(till juniorsäng)	
Bäddmadrass	149 kr
Täcke	299 kr
Kudde	79 kr
Örngott och påslakan	179 kr/styck
Lakan	69 kr/styck

<i>Säng ungdom</i>	499 kr
Ribbotten	130 kr
Madrass	695 kr
Täcke	299 kr
Kudde	79 kr
Örngott, påslakan	149 kr/styck
Lakan	69 kr/styck



*Sovrum vuxen*

Resårbotten	695 kr
Madrassskydd	59 kr
Ben till säng	179 kr
Dubbelsäng	1916 kr
(resårbotten x 2, madrassskydd x 2, ben till säng x 2, kopplingsbeslag 50 kr)	
Täcke	199 kr
Kudde	59 kr
Påslakan och örngott	99 kr
Lakan	69 kr

*Hall*

Spegel	69 kr
Skoställ	49 kr

*Badrum*

	<i>Pris</i>
Duschdraperi	39 kr
Duschdraperistång	49 kr
Ringar t. duschdraperi	10 kr
Handduk liten	29 kr
Handduk stor	79 kr
Badrumsmatta	59 kr

*Övrigt*

Begagnad tv	500 kr
Radio	70 kr
Dator	ca 2000-2500 kr
Mobiltelefon	200 kr
Strykjärn	199 kr
Strykbräda	89 kr
Dammsugare	350 kr
Moppgarn, moppskaft, Hink med urvridare	100 kr
Fönsterskrapa	30 kr
Sopset	50 kr



*Byrå/Matta/Gardin/Bordslampa*

Byrå 3 lådor	199 kr
Matta vardagsrum	199 kr
Matta övriga rum	159 kr
Gardin/rullgardin	99 kr
Gardinstång inkl. väggbeslag	34 kr
Bordslampa	69 kr

*Övrigt barn*

Skötbädd	49 kr
Klädsel till skötbädd (2 pack)	59 kr
Badbalja	59 kr
Babysitter	249 kr
Bärsele	300 kr
Grunduppsättning kläder (till spädbarnsutrustning)	1200 kr (utöver kläder som är medräknat i norm)
Ligg och sittvagn	800 kr
Sittvagn (har liggvagn)	500 kr
Skrivbord	250 kr
Matta barnrum	79 kr
Matta ungdomsrum	99 kr
Gardin barn	99 kr
Gardin ungdom	149 kr
Taklampa barn	179 kr
Taklampa ungdom	179 kr
Bordslampa barn	99 kr
Bordslampa ungdom	99 kr

**Fullständig grundutrustning till ensamstående utan barn 5 541 kr**

Då ingår följande:

- Kök: bord med fyra stolar, taklampa, bordslampa, gardin, gardinstång samt matta (1129 kr).
- Husgeråd: bestick, glas (sex st.), tallrik (fyra st.), djuptallrik (fyra st.), assiett (fyra st.) och mugg (fyra st.), en serveringskål, grytor, stekpanna, osthyvel,



grytunderlägg, köksredskap, visp, potatisskalare, måttsats, urskrapare, knivset med tre knivar, två skärbrädor, ungs/serveringsform, fyra stycken matförvaring, diskställ, bestickställ, durkslag, två stycken vispskål och grytlapp (865 kr).

- Hall: spegel och skohylla (118 kr).
- Sovrum: säng och ben till säng, ett täcke, en kudde, två stycken örngott, påslakan samt lakan, taklampa, bordslampa, gardin och gardinstång (1729 kr).
- Badrum: duschdraperi, duschdraperistång, fyra stycken liten handduk, två stycken stora handdukar och badrumsmatta (431 kr).
- Städartiklar: dammsugare, moppgarn, moppskaft, hink med urvridare och fönsterskrapa (530 kr).
- Övrigt: radio, strykjärn och strykbräda (358 kr).
- Vardagsrum: taklampa, bordslampa, gardin, gardinstång (381 kr).

#### **Fullständig grundutrustning till barnfamilj med ett skolbarn är 13 071 kr**

Då ingår fullständig grundutrustning enligt ovan samt följande:

- Vardagsrum: Tv, soffa, soffbord och tv bänk (1993 kr).
- Barnets rum: säng (barn), madrass (till juniorsäng), bäddmadrass, ett täcke, en kudde, tre lakan, tre örngott och påslakan, skrivbord, taklampa, bordslampa, gardin, gardinstång, matta och dator (2300 kr) Totalt (5379 kr).
- Badrum: två stora handdukar till barnet (158 kr).

#### **Spädbarnsutrustning är 4 494 kr**

Då ingår följande:

- Kläder (1200 kr).
- Spjålsäng, madrass, bäddmadrass, spjålskydd, ett babytäcke, en kudde till spjålsäng, tre örngott och påslakan, tre lakan, två stycken babyfilt (1869 kr).
- Skötbädd och en förpackning klädsel till skötbädd (108 kr).
- Bärselle 300 kr.
- Barnvagn inklusive regnskydd och parasoll (800 kr).
- Badbalja och två stycken stora badhanddukar (217 kr)

Dessa behov avses här endast det som är nödvändigt i samband med barns födelse. Efter en tid kan behovet av ytterligare utrustning uppstå som till exempel barnstol och säkerhetsutrustning till hemmet. Dessa behov kan i förekommande fall beviljas som kompletterande hemutrustning.



### **Internetkostnader**

Barnfamiljer med barn i skolålder kan beviljas Internetuppkoppling till lägsta månadskostnad. Huvudregel beviljas bredband med maximalt 100kr/mån. Hushåll som behöver byta leverantör beviljas första omkostnad p g a byte med maximalt 250 kronor.

### **10.2 Boendekostnader**

Högsta godtagbara kostnad 2012/2013:

- 1-2 vuxna 5000 kronor
- 1-2 vuxna + 1 barn 5600 kronor
- 1-2 vuxna + 2-3 barn 6500 kronor
- 1-2 vuxna + 4 barn 7700 kronor  
eller fler

### **10.3 Glasögon**

Synundersökning	300 kr
Enkelslipade (enstyrke) glas med båge (även vid astigmatism)	500 kr
Progressiva glas	1000 kr
Bifokala glas med båge	900 kr
Läsglasögon	50 kr
Glasögon till barn (inkl försäkring och repskydd)	1000 kr

#### **Enkelslipade glas**

- Vanligast.
- Samma styrka över hela glasytan.
- Korrigerar närsynthet, översynthet och astigmatism.

#### **Progressiva glas/Bifokala glas med båge**

- Progressiva glas är inte lämpliga att bära när du sitter framför datorn.
- Glasen möjliggör seende på alla avstånd utan att du behöver byta eller ta av glasögonen när du till exempel ska läsa.

#### **Teminalgasögon**





- Vid arbete vid datorn.
- Om du arbetar framför bildskärm på jobbet mer än en timma om dagen så ska din arbetsgivare stå för kostnaden för din synundersökning och terminalglasögonen.

#### 10.4 Kosttillägg

Enligt Konsumentverkets beräkningar för 2012. Diabetes ger ingen merkostnad.

##### Glutenfri kost

Glutenfri kost används som behandling för sjukdomen celiaki. Den enda behandling som finns för sjukdomen celiaki i nuläget är att äta glutenfri kost. Det innebär att maten måste vara strikt glutenfri, även om man inte har besvär/symtom från mag- och tarmkanalen.

##### Merkostnad

Kvinna 18-30 år	324 kr/månad (4143 kr/år)
Kvinna 31-60 år	338 kr/månad (4055 kr/år)
Kvinna 61-74 år	312 kr/månad (3746 kr/år)

Man 18-30 år	428 kr/månad (5139 kr/år)
Man 31-60 år	411 kr/månad (4930 kr/år)
Man 61-74 år	369 kr/månad (4429 kr/år)

Barn 2-9 år	246 kr/månad (2950 kr/år)
Pojke 10-13 år	371 kr/månad (4448 kr/år)
Flicka 10-13 år	325 kr/månad (3903 kr/år)
Pojke 14-17 år	428 kr/månad (5139 kr/år)
Flicka 14-17 år	353 kr/månad (4231 kr/år)

##### Komjölksproteinfri kost

Begreppen allergi mot komjölksprotein, komjölksallergi och mjölkallergi används ofta för samma slags allergi. Mjölkallergi skiljer sig på många sätt från laktosintolerans. Allergi beror på att kroppens försvarsmekanismer inte fungerar som de ska. En person med allergi får olika symtom när han/hon kommer i kontakt med ämnet som orsakar allergin. Vid mjölkallergi måste man utesluta alla mjölkprodukter och bakverk, såser, soppor, charkuterivaror, godis, margariner, ströbröd - allt som innehåller mjölk eller mjölkpulver.



### **Merkostnad inklusive dryckesmjölk- och fil/yoghurtersättning**

Kvinna	349 kr/månad (4188 kr/år)
Man	442 kr/månad (5303 kr/år)
Barn	260 kr/månad (3123 kr/år)

### **Fettreducerad kost**

En fettreducerad kost är mycket individuell och merkostnader för livsmedel måste därför beräknas utifrån varje enskilda behov. Personer som äter en fettreducerad kost har alltid en fastställd diagnos och läkarintyg. Fettreducerad kost har utvecklats speciellt för personer som har opererat bort sista delen av tunntarmen eller vars nedre del av tunntarmen är inflammerad och gallsyraomsättningen rubbad. Detta kan exempelvis vara orsakat av Crohns sjukdom, blodpropp i tarmen eller strålskada efter cancerbehandling. Personer som efter omfattande tarmkirurgi fått korttarmssyndrom med tjocktarmen kvar har ofta behov av fettreducerad kost. Fettreducerad kost skall endast användas efter medicinsk bedömning i samråd med ansvarig läkare och dietist. Personer som ordinerats fettreducerad kost ska alltid utbildas och följas upp av dietist.

### **Merkostnad**

Kvinna	34 kr/månad (410 kr/år)
Man	59 kr/månad (700 kr/år)

## **10.5 Ersättningar för nyanlända invandrare**

Under den tid som individen medverkar till att en etableringsplan upprättas utgår en reducerad etableringsersättning som motsvarar 75 % av full etableringsersättning förutsatt att personen inte har bistånd enligt *lagen 1994:137 om mottagande av asylsökande m.fl.* Ersättningen 2012 är 231 kronor/per dag och betalas ut fem dagar per kalendervecka i efterskott.

En nyanländ som deltar i aktiviteter enligt sin etableringsplan på heltid har rätt till full etableringsersättning. Det motsvarar 308 kronor per dag, fem dagar per kalendervecka och betalas ut månadsvis i efterskott. Har individen en etableringsplan på deltid - 25, 50 eller 75 procent – reduceras etableringsersättningen till motsvarande nivå av maxbeloppet 77, 154 respektive 231 kronor. Arbetsförmedlingen beslutar om etableringsersättningen och Försäkringskassan betalar ut den.

En nyanländ som förvärvsarbetar inom etableringsplanen, får ersättning som motsvarar den tid som han eller hon inte arbetar utan deltar i aktiviteter i planen. En nyanländ som förvärvsarbetar utanför etableringsplanen har 2012 rätt till en inkomst upp till 8 000 kronor per månad, utan att etableringsersättningen reduceras.



## Tilläggsförmåner utöver etableringsersättning

Nyanlända som har rätt till etableringsersättning kan tilläggsförmåner såsom etableringstillägg och bostadsersättning. Försäkringskassan är både beslutande och utbetalande myndighet. Tilläggsförmånerna betalas ut tillsammans med etableringsersättningen. Beloppen nedan gäller för 2012.

Har individen etableringsplan på deltid reduceras tilläggsförmånerna, precis som etableringsersättningen, till motsvarande nivå, 25, 50 eller 75 procent. Etableringstillägget ges till nyanlända som har hemmavarande barn under 20 år, vid sidan om bl.a barnbidrag som inte är självförsörjande per hushåll och månadsvis med *800 kronor per barn* som inte har fyllt 11 år, och *1 500 kronor* per barn som har fyllt 11 men inte 20 år och för högst tre barn.

Bostadsersättningen ges till ensamstående utan hemmavarande barn för kostnader för den bostad där han eller hon är bosatt och folkbokförd, för bostad som den nyanlända äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt, till nyanländ som hyr en bostad i andra hand endast om hyresavtalet är skriftligt och godkänt av hyresvärden, bostadsrättsförening eller hyresnämnd. Bostadsersättning ges inte till den som hyr ett eller flera rum i en bostad, eller stadigvarande bor tillsammans med en annan person, för den del av bostadskostnaden per månad som överstiger *1 800* men inte *5 700* kronor. Bostadsersättning är tänkt att finnas till för de nyanlända som inte kan få bostadsbidrag. Undantaget är nyanlända under 29 år utan barn som kan ha rätt till både bostadsbidrag och bostadsersättning samt för förälder som har sitt barn boende hos sig endast ibland. För dessa minskas bostadsersättningen med de belopp som för varje månad lämnas som preliminärt bostadsbidrag enligt *21 a § lagen 1993:737 om bostadsbidrag*.

För mer information hänvisas till *förordning 2010:407 om ersättning till vissa nyanlända invandrare*.

## 10.6 Riksnorm och prisbasbelopp 2012

### Personliga kostnader

Ensam-Sambo stående	0 år	1-2 år	3 år	4-6 år	7-10 år	11-14 år	15-18 år	19-20
---------------------	------	--------	------	--------	---------	----------	----------	-------

Livsmedel	1690	2750	750	860	930	1120	1280	1510	1790	1810
-----------	------	------	-----	-----	-----	------	------	------	------	------

Kläder/skor	550	1090	310	410	440	440	540	580	620	630
-------------	-----	------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----



Fritid/lek	410	840	40	130	150	260	410	500	520	520
Hälsa/hyg.	270	590	560	500	130	80	100	160	230	230
Barn och ungdoms försäkr.	60	60	60	60	60	60	60	30		
<b>Summa</b>	<b>2920</b>	<b>5270</b>	<b>1720</b>	<b>1960</b>	<b>1710</b>	<b>1960</b>	<b>2390</b>	<b>2810</b>	<b>3220</b>	<b>3250</b>

### Gemensamma hushållskostnader

	1 pers	2 pers	3 pers	4 pers	5 pers	6 pers	7 pers –
Förbrukningsvaror	120	140	240	270	320	380	410
Dagstidning/telefon/TV-licens	800	890	1060	1210	1370	1550	1690
<b>Summa</b>	<b>920</b>	<b>1030</b>	<b>1300</b>	<b>1480</b>	<b>1690</b>	<b>1930</b>	<b>230</b>

**Vid vistelse på institution/inackordering, totalt belopp enligt 2012 års norm är 1977 kronor/månad .**

Prisbasbelopp: År 2012 är 44000 kr. Prisbasbelopp år 2013 är 44 500 kr.

